

Eveliina Heiskanen

PERINTÄLAIN VAIKUTUS VAPAAEHTOISEEN SAATAVIEN PERINTÄÄN

PERINTÄLAIN VAIKUTUS VAPAAEHTOISEEN SAATAVIEN PERINTÄÄN

Eveliina Heiskanen
Opinnäytetyö
Kevät 2014
Liiketalouden koulutusohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu

Liiketalouden koulutusohjelma, oikeus ja hallinnon suuntautumisvaihtoehto

Tekijä: Eveliina Heiskanen

Opinnäytetyön nimi: Perintälain vaikutus vapaaehtoiseen saatavien perintään

Työn ohjaaja: Lea Isopoussu-Koponen

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Kevät 2014

Sivumäärä: 50

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kartoittaa perintälakiin sen säätämisen jälkeen tapahtuneet muutokset ja selvittää niiden vaikutus vapaaehtoiseen perintään. Työ pohjautuu pääasiassa ensisijaisiin lähteisiin ja on luonteeltaan teoreettinen. Työssä esitellään perintälain säätämiseen johtaneet syyt ja lain pääasiallinen sisältö. Muutoksia käsiteltäessä kerrataan tilanne ennen jokaista muutosta, muutoksen tarve ja muutoksen perustelut.

Työn aihe on ajankohtainen, sillä perintälakia uudistettiin voimakkaasti vuonna 2013. Opinnäytetyöraportin alussa kuvataan perinnän sääntely ennen perintälakia sekä syyt uudelle lainsäädännölle. Muutoksien käsittelyssä keskitytään 16.3.2013 voimaan tulleeseen lakiuudistukseen, mutta myös vuosina 2001, 2005, 2008 ja 2012 tehdyt muutokset käydään pääpiirteittäin läpi. Muutoksien käsittelyn yhteydessä ensisijaisena lähteenä on käytetty lain esitöitä. Työn alussa on selitetty keskeisimmät käsitteet ja lopussa vastataan tutkimuskysymykseen miten perintälaki ja siihen tehdyt muutokset ovat vaikuttaneet vapaaehtoiseen saatavien perintään.

Lähteinä on käytetty lakeja, lainvalmisteluasiakirjoja, oikeuskäytäntöä sekä oikeustieteellistä kirjallisuutta. Työ perustuu vahvasti lain esitöihin, kuten eri muutosten yhteydessä annettuihin hallituksen esityksiin ja valiokuntamietintöihin. Työssä tarkastellaan myös muutamia oikeustapauksia ja kuluttajariitalautakunnan suosituksia, joilla pyritään havainnollistamaan perintälain muutoksia ja muutoksiin johtaneita syitä.

Tutkimuksesta selvisi, että perintälaki muutoksineen on vaikuttanut huomattavasti vapaaehtoiseen saatavien perintään. Velallisen asema on parantunut ja velallisen oikeudet ovat paremmat kuin ennen. Perintälailla myös velkojen toimintaa on yhdenmukaistettu ja velkojen toiminnalle on asetettu yhteiset rajat. Erityisesti perintäkulujen kohtuullistaminen ja hyvän perintätavan tarkka kirjaaminen perintälakiin ovat vaikuttaneet positiivisesti vapaaehtoiseen perintään Suomessa.

Asiasanat: Perintä, laki, saatava, velkoja, velallinen

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Business Economics, Option of Law and Administration

Author: Eveliina Heiskanen

Title of thesis: The Act on Debt Collection's influence on Voluntary Debt Collection

Supervisor: Lea Isopoussu-Koponen

Term and year when the thesis was submitted: Spring 2014 Number of pages: 50

The aim of this thesis is to examine why the Act of Debt Collection was originally legislated, how it since has been changed and how those changes have influenced voluntary debt collection in Finland. This thesis is highly theoretical and is mainly based on juridical sources.

The topic is very current since the Act of Debt Collection was renewed in 2013.

The thesis aims to describe the history of voluntary debt collection prior to the enforcement of the Act of Debt Collection and then stating the main reasons for legislating the Act of Debt Collection. The Act has gone through several changes since it came into force. In this thesis the emphasis lies on the most recent change that came into force on 16 March, 2013, but the main points of the other changes made in 2001, 2005, 2008 and 2013 will also be covered. The thesis includes recaps of the situations before each change. Furthermore the necessity and reasons for each change are reported. At the end of the thesis there is a recap of the theoretical part and conclusions on how the Act of Debt collection has affected voluntary debt collection in total.

The thesis is juridical and the main source is consolidated legislation. Some legal literature and legal cases were also used as sources. The thesis is mainly based on the government bills and considerations on the different changes and additions performed in the Act of Debt Collection.

The study revealed that the Act on Debt Collection has had a significant impact on voluntary debt collection. Debtors' position during debt collection has improved considerably and debtors have better rights than before. Creditors' procedures are more consistent with each other and there are now boundaries set for creditors' actions during debt collection. Moderating especially the collection fees and defining good collection practices by law have influenced voluntary debt collection in a positive manner.

Keywords: Debt Collection, law, debt, creditor, debtor

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	PERINTÄÄN LIITTYVIÄ KÄSITTEITÄ	7
2.1	Velkoja ja velallinen, velka ja saatava	7
2.2	Perintä	7
2.2.1	Vapaaehtoinen perintä	7
2.2.2	Oikeudellinen perintä	8
2.3	Saatavalajeja	9
2.3.1	Kuluttaja- ja yrityssaavat	9
2.3.2	Yksityisoikeudellinen saatava	10
2.3.3	Julkisoikeudellinen saatava	10
3	PERINTÄLAIN SÄÄTÄMINEN	12
3.1	Perinnän säateleminen ennen vuotta 1999	12
3.2	Perintälain tarpeellisuus	13
3.3	Perintälain soveltamisala	14
3.4	Vuoden 1999 perintälain sisältö	15
4	PERINTÄLAIN MUUTTAMINEN	17
4.1	Muutokset perintälakiin 2001–2012	17
4.2	Perintälain uudistus 2013	19
4.2.1	Hyvä perintätapa	20
4.2.2	Velallisen kiistämis- ja keskeytys oikeus	22
4.2.3	Maksuvaatimus ja sen oikeusvaikutukset	24
4.2.4	Perintäkulujen sääntely	28
4.2.5	Perintäkulujen enimmäismäärät	28
4.2.6	Perintätoimien sääntely	33
4.2.7	Velallisen kokonaiskuluvastuu	36
4.2.8	EU:n maksuviivästysdirektiivin vaikutukset perintälakiin	37
4.2.9	Perintäkulujen suora ulosottokelpoisuus	38
4.2.10	Varojen kohdentaminen saatavan osille	39
4.2.11	Muut muutokset	40
5	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	46
6	LÄHTEET	48

1 JOHDANTO

Laki saatavien perinnästä (myöhemmin perintälaki) säädettiin vuonna 1999. Se todettiin kuitenkin pian aukolliseksi ja sitä onkin sen säätämisen jälkeen muutettu kuusi kertaa. Suurimmat uudistukset tapahtuivat vuosina 2005 ja 2013. Tässä työssä käydään läpi kaikki tehdyt muutokset ja uudistukset perusteluineen keskittyen kuitenkin 16.3.2013 voimaan tulleeseen uudistukseen.

Alun perin kiinnostukseni perintää ja perintälakia kohtaan on peräisin vuonna 2011 suorittamaltani työharjoittelujaksolta Maanmittauslaitoksen perintätiimissä. Harjoittelujaksollani huomasin miten perintälain muutokset vaikuttavat käytännön perintätyöhön, mikä sai minut kiinnostumaan esimerkiksi siitä, millä perusteella perintäkulut määräytyvät. Vuoden 2013 perintälain uudistus selkeytti entisestään aiheeni valintaa ja päätin keskittyä opinnäytetyössäni perintälain muutoksiin.

Opinnäytetyöni tarkoituksena on esitellä perintälain säätämisestä lähtien perintälakiin liittyvät muutokset syineen. Tavoitteena on selvittää miten perintälain säätäminen ja siihen tehdyt muutokset ovat vaikuttaneet vapaaehtoiseen perintään. Tässä työssä ei käsitellä alkuperäisen perintälain tai sen muutosten voimaantulosäännöksiä tai niiden vaikutuksia perintälain soveltamiseen. Myös oikeudellinen perintä on rajattu pois tarkoituksella.

Tutkimusmenetelmänä käytetään lainoppia. Lähteinä käytetään lakeja ja lain valmisteluasiakirjoja, mutta myös muutamaa juridista teosta on käytetty lähteenä. Keskeisenä lähteenä käytetään perintälain säätämisen ja jokaisen muutoksen yhteydessä annettuja hallituksen esityksiä sekä eri valiokuntien mietintöjä. Vaikka työ keskittyy ajantasaiseen lainsäädäntöön, verrataan sitä myös alkuperäisiin säädöksiin muutoksia läpikäydessä. Työssä käytetään havainnollistamisen apuna myös muutamia asiaan liittyviä oikeustapauksia ja kuluttajariitalautakunnan suosituksia.

Työ alkaa käsitteiden määrittelemisellä luvussa 2. Käsitteiden määrittelemisen tarkoituksena on pohjustaa aihetta ja samalla auttaa lukijaa ymmärtämään paremmin työn sisältöä. Luvussa 3 esitellään tilanne Suomen lainsäädännössä vapaaehtoisen perinnän suhteen ennen perintälain säätämistä. Tämän jälkeen käydään läpi perintälain säätäminen ja siihen vaikuttaneet tekijät. Myös perintälain soveltamisalaa tarkastellaan ja kerrotaan alkuperäisen perintälain sisältö pääpiirteittäin.

Luvussa 4 käydään läpi perintälakiin tapahtuneet muutokset. Vuosina 2001–2012 tapahtuneet muutokset käsitellään omassa alaluvussaan ja vuoden 2013 uudistus omassa alaluvussaan. Vuoden 2013 lakiuudistus oli hyvin laaja ja työssä muutoksia käsitellään aihealueittain asioiden selkeyttämiseksi. Luvussa 5 kerrataan työn sisältöä ja esitellään johtopäätökset.

2 PERINTÄÄN LIITTYVIÄ KÄSITTEITÄ

Perintään liittyy useita sen alaan ominaisia käsitteitä, joita ilman perintään ja perintälainsäädäntöön liittyvää kirjallisuutta on vaikea ymmärtää. Tässä pääluvussa käydään läpi perinnän keskeisimmät termit. Näiden termien ymmärtäminen auttaa myös tämän työn lukemisessa. Osa käsitteistä on peräisin laista eli niille on annettu legaalimääritelmä. Osa käsitteiden selityksistä on taas määräytynyt juridisen kirjallisuuden perusteella.

2.1 Velkoja ja velallinen, velka ja saatava

Ennen kuin osapuolista tulee velkoja ja velallinen, täytyy heidän välilleen syntyä velkasuhde. Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että pankki antaa lainaa asunovelalliselle. Velallinen on velkasuhteessa maksuvelvollinen osapuoli ja velkoja on se osapuoli joka on oikeutettu saamaan maksun velalliselta. Velallisen näkökulmasta on kyse velasta ja hänen tulee eräpäivänä tehdä sovittu suoritus velkojalle. Velkojan näkökulmasta on taas kyse saatavasta eli velkojalla on oikeus saada velalliselta sovittu maksu viimeistään eräpäivänä. Mikäli maksua ei tule, velkoja voi alkaa perimään saatavaa velalliselta. (Koulu & Lindfors 2013, 6.)

2.2 Perintä

Jos velkoja ei saa maksua eräpäivänä, voi hän ryhtyä perimään saatavaansa. Perinnällä tarkoitetaan siis kaikkia niitä toimia, joihin velkoja ryhtyy saatavan erääntymisen jälkeen ja joiden tavoitteena on erääntyneen saatavan suoritus. (Pönkä & Willman 2005, 22.) Perintälaissa olevan määritelmän mukaan perinnällä tarkoitetaan toimenpiteitä, joiden tarkoituksena on saada velallinen vapaaehtoisesti suorittamaan erääntynyt velkojan saatava (Perintälaki 22.4.1999/513).

2.2.1 Vapaaehtoinen perintä

Vapaaehtoista perintää säätelee vuonna 1999 säädetty ja sen jälkeen useaan otteeseen muutoksia kokenut perintälaki. Vapaaehtoisen perinnän tavoitteena on saada suoritus turvautumatta tuomioistuimen ja ulosottolaitoksen palveluihin. Vapaaehtoinen perintä pyritään suorittamaan nopeasti, taloudellisesti ja tuottamatta mahdollisimman vähän vahinkoa asian osapuolille eli

velalliselle ja velkojalle. Saatavan tulee olla erääntynyt jotta sitä voidaan periä. Vapaaehtoisen perinnän tavoitteena on, että asia jää velallisen ja velkojan väliseksi asiaksi, velkoja saa suorituksen ja velallinen välttyy oikeudellisesta perinnästä seuraavista oikeudenkäyntikuluista ja maksuhäiriömerkinnältä. (Lindström 2011, 209.)

Vapaaehtoista perintää voidaan suorittaa useiden eri toimenpiteiden avulla. Näitä toimenpiteitä ovat esimerkiksi maksumuistutukset ja maksuvaatimukset eli niin sanottu kirjeperintä, puhelinperintä ja puhelinneuvottelut maksuista, maksusopimukset sekä erilaiset perintäkäynnit, -tapaamiset ja muut perintään liittyvät neuvottelut. (Lindström 2011, 2.)

2.2.2 Oikeudellinen perintä

Mikäli vapaaehtoisen perinnän keinot eivät tuota haluttua tulosta, voi velkoja siirtyä perimään saatavaansa oikeudellisen perinnän avulla. Oikeudellisen perinnän tavoitteena on, että velallinen maksaa velan tai tekee maksusopimuksen velkojan kanssa. Oikeudellisen perinnän toissijaisena tavoitteena on hankkia täytäntöönpanoperuste eli oikeuden päätös, mikäli kyseessä ei ole suoraan ulosottokelpoinen saatava. Täytäntöönpanoperusteen saamisen jälkeen velkoja voi siirtää asian ulosottoviranomaisen hoidettavaksi, jotta saatava voidaan ulosmitata velallisen omaisuudesta. (Lindström 2011, 264.)

Oikeudelliseen perintään siirrytään yleensä vasta, kun kaikki vapaaehtoisen perinnän keinot on jo käytetty ja vapaaehtoinen perintä on ollut tuloksetonta. Ennen oikeudellisen perinnän käynnistämistä velkojan tulee arvioida oikeudellisen perinnän kannattavuus eli ovatko oikeudellisen perinnän kustannukset järkevät suhteessa perittävään saatavan määrään. Mikäli velallisen varallisuudesta ei ole tietoa ja oikeudellisessa perinnässä velallinen todetaan maksukyvyttömäksi, jäävät oikeudellisen perinnän kustannukset velkojan maksettavaksi. (Lindström 2011, 264–267.)

Oikeudellisen perinnän keinoja on useita. Niitä ovat suppea ja laaja haastehakemus, osamaksukauppalain tai kuluttajansuojalain mukainen tilitys- ja takaisinottohakemus, takavarikkohakemus, suppea ja laaja ulosottohakemus, konkurssiuhan käyttäminen ja konkurssihakemuksen laatiminen ja konkurssivalvonta. Rikosasioissa oikeudellisen perinnän keinoja ovat tutkintapyyntö ja asianomistajavaatimus. Oikeudellisen perinnän keinoiksi voidaan lukea myös yksityishenkilön velkajärjestely ja yrityksen saneeraus. (Lindström 2011, 3.)

2.3 Saatavalajeja

Saatavia voidaan perinnän näkökulmasta jakaa kahdella eri tavalla; täytäntöönpanon tai velallisen mukaan. Jako täytäntöönpanon perusteella voidaan tehdä yksityisoikeudellisten ja julkisoikeudellisten saatavien välillä. Yksityisoikeudellisten saatavien täytäntöönpanoa varten tarvitaan tuomioistuimelta täytäntöönpanoperuste eli tuomio ennen ulosottoa, kun taas julkisoikeudelliset saatavat ovat suoraan ulosottokelpoisia ilman tuomiota ja päätöstä. Velallisen mukaan tehtävä jako taas jakaa saatavat kuluttaja- ja yrityssaataviin. Kuluttajasaatavissa velallisena on kuluttaja ja yrityssaatavissa velallisena on elinkeinonharjoittaja.

2.3.1 Kuluttaja- ja yrityssaatavat

Kuluttajasaatava on määritelty perintälain 3 §:ssä. Kuluttajasaatava on sellainen elinkeinonharjoittajan saatava, joka perustuu kulutushyödykkeen luovuttamiseen tai luotonmyöntämiseen kuluttajalle. (Perintälaki 22.4.1999/513). Kuluttajasaatavia ovat esimerkiksi pankkilainat, puhelinmaksut ja luottokorttivelat (Lindström 2011, 219). Kuluttaja taas on henkilö, joka hankkii kulutushyödykkeen muuhun tarkoitukseen kuin harjoittamaansa elinkeinotoimintaan. Kulutushyödykkeellä tarkoitetaan tavaroita, palveluksia sekä muita etuuksia, joita tarjotaan luonnolliselle henkilölle tai joita tällaiset henkilöt olennaisessa määrässä hankkivat yksityistä talouttaan varten. (Kuluttajansuojalaki 20.11.1978/38, 1:3-4 §.)

Yrityssaatavalla tarkoitetaan elinkeinonharjoittajan saatavaa toiselta elinkeinonharjoittajalta tai toisin sanoen velalliselta, joka ei ole kuluttaja (Koulu & Lindfors 2013, 35–36). Elinkeinonharjoittajalla tarkoitetaan luonnollista henkilöä taikka yksityistä tai julkista oikeushenkilöä, joka tuloa tai muuta taloudellista hyötyä saadakseen ammattimaisesti pitää kaupan, myy tai muutoin tarjoaa kulutushyödykkeitä vastiketta vastaan hankittaviksi (Kuluttajan suojalaki 20.11.1978/38, 1:5 §). Käytännössä ero on siinä, missä roolissa ostaja ilmoittaa toimivansa. Jos luonnollinen henkilö ostaa hyödykkeen yrityksensä lukuun tai ilmoittaa yrityksensä y-tunnuksen laskutusta varten, luokitellaan saatava yrityssaatavaksi. (Koulu & Lindfors 2013, 35–36.)

2.3.2 Yksityisoikeudellinen saatava

Yksityisoikeudellisia saatavia ovat pääsääntöisesti kaikki ne saatavat, joista ei ole toisin säädetty erityislainsäädännössä. Tällaisia yksityisoikeudellisia saatavia ovat esimerkiksi normaalissa kaupankäynnissä erääntyvät saatavat. Yksityisten yritysten saatavat ovat yleensä yksityisoikeudellisia saatavia. Tähän poikkeuksen tekevät kuitenkin eräät vakuutussaamiset, kuten liikennevakuutuslakiin (156/279) pohjautuvat liikennevakuutukseen perustuvat saatavat. Kuluttajakaupassa sekä elinkeinoharjoittajien eli yritysten välisessä kaupassa on kyse yksityisoikeudellisista saatavista. Myös julkisyhteisön saatavat voivat olla yksityisoikeudellisia. Tyypillisiä julkisyhteisön, kuten kunnan, yksityisoikeudellisia saatavia ovat vesi- ja jätemaksut, tilavuokrat sekä asuin- ja liikehuoneistojen vuokrat sekä kirjastomaksut. Yksityisoikeudellinen saatava voi olla myös rikosperusteinen, jos rikoksentekijä eli velallinen on tuomittu korvaamaan asianomistajana olevalle velkojalle aiheutunut vahinko. (Pönkä & Willman 2005, 17–18.)

Mikäli yksityisoikeudellinen saatava halutaan periä ulosotossa, pitää saatavalle hankkia täytäntöönpanoperuste. Yleensä täytäntöönpanoperuste on käräjäoikeuden antama yksipuolinen tuomio velkomusasiassa. Joskus saatava on riitainen eli velkojalla ja velallisella on asiasta erimielisyyksiä. Tällaisessa tilanteessa ulosottoperintää varten tulee hankkia lainvoimainen tuomio hovioikeudelta tai pahimmassa tapauksessa korkeimmalta oikeudelta. Riitaista saatavaa ei voida periä ennen lainvoimaisen tuomion saamista. (Pönkä & Willman 2005, 17–18.)

2.3.3 Julkisoikeudellinen saatava

Tietyt saatavat ovat saaneet erityisaseman lainsäädännössä. Nämä saatavat ovat lain nojalla suoraan ulosottokelpoisia eli niiden täytäntöönpanoa varten ei tarvitse hankkia täytäntöönpanoperustetta. Tällaisia saatavia kutsutaan julkisoikeudellisiksi saataviksi. Julkisoikeudelliset saatavat perustuvat yleensä julkisyhteisöjen kuten valtion, kuntien ja kuntayhtymien tarjoamiin palveluihin. Julkisoikeudellisia maksuja ovat esimerkiksi passin tai ajokortin hankkimisesta syntyvät saatavat. Kaikki julkisoikeudelliset maksu eivät kuitenkaan ole suoraan ulosottokelpoisia, vaan kuuluvat yksityisoikeudellisiin saataviin. Tällaisia saatavia ovat kirjastomaksut ja kuntien omistamien vuokra-asuntoyhtiöiden saatavat. Suoraan ulosottokelpoisia julkisoikeudellisia saatavia ovat esimerkiksi päivähoitomaksut, vanhustenhuollon maksut ja sosiaalihuollon ja terveydenhuollon asiakasmaksut. Myös lainvastaisesta menettelystä johtuvia

suoraan ulosottokelpoisia saatavia ovat esimerkiksi pysäköintivirhemaksut. (Pönkä & Willman 2005, 18–19.)

3 PERINTÄLAIN SÄÄTÄMINEN

Perintää Suomessa säätelee Laki saatavien perinnästä eli vakiintuneelta säädösnimikkeeltään perintälaki. Perintälaki säädettiin vuonna 1999 ja siihen on sen säätämisen jälkeen tehty useita muutoksia, joista suurimmat tehtiin vuosina 2005 ja 2013. Perintälakia sovelletaan ainoastaan vapaaehtoiseen perintään ja se sisältää perintäohjeita vapaaehtoista perintää koskien. Perintälain ulkopuolelle jäävää oikeudellista perintää säätelevät oikeudenkäymiskaari ja ulosottokaari.

3.1 Perinnän sääteleminen ennen vuotta 1999

Ennen perintälain voimaantuloa vuonna 1999 ei perintää Suomessa säädelty millään erityislaillla. Perintätoimintaan sovellettiin yleisiä kauppakaaren sekä oikeustoimilain säännöksiä. (Lindström 2011, 210.) Ammattimaista perintätoimintaa sai Suomessa harjoittaa mikä tahansa sellainen taho, joka vain täytti elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain (1061/78) 1 §:ssä säädetyt yleiset vaatimukset, jotka koskivat elinkeinon harjoittamisoikeutta (HE 199/1996 vp). Oikeudenkäymiskaareissa oli säädetty perintäkulujen korvaamisesta oikeudenkäynnin yhteydessä, mutta vapaaehtoiseen perintään liittyvien perintäkulujen korvaamisesta ei ollut säädetty missään (Lindström 2011, 210–211). Korkein oikeus oli vuonna 1987 kuitenkin antanut päätöksen, jossa se linjasi seuraavasti:

Jätettyään maksamatta velan sen erääntymisaikana velallinen oli velvollinen tämän maksuviivästyksen vuoksi, paitsi maksamaan viivästyskoron, myös suorittamaan korvauksen ennen oikeudenkäyntiä suoritetuista perimistoimenpiteistä. (KKO 11.11.1987 T 3144, Finlex.)

Ihan täysin säätelemätön ei tilanne kuitenkaan perinnän osalta ollut ennen perintälainsäätämistäkään. Sopimattomasta menettelystä säädettiin laissa sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa (1061/78). Sen 1 §:ssä olevan yleislausekkeen mukaan elinkeinotoiminnassa ei saa käyttää hyvän liiketavan vastaista menettelyä tai muutoin toisen elinkeinonharjoittajan kannalta sopimatonta menettelyä. Säännöksiä voidaan soveltaa myös perintämenettelyyn (HE 199/1996 vp). Myös hyvää perimistapaa on säännelty ennen kuin sitä oli kirjattu lakiin. Vuonna 1992 Suomen Perimistojen Liitto laati yhdessä oikeusministeriön ja kuluttaja-asiamiehen kanssa ohjeet koskien hyvää perimistapaa kuluttajaperinnässä. Ohjeissa otettiin kantaa muun muassa velallisen yksityisyyden suojaan, sopimattomiin perintätapoihin sekä

muihin velkojan noudatettaviin toimintatapoihin. Vaikka kyseessä olivat vain ohjeet, oli niillä käytännössä kuitenkin huomattava vaikutus perintätoimintaan. Toisaalta perintäohjeet velvoittivat ainoastaan Suomen Perimistöimistöjen liiton jäsenyrityksiä, joita oli kymmenen, kun perintäalalla oli myös liittoon kuulumattomia toimijoita. (HE 199/1996 vp.)

3.2 Perintälain tarpeellisuus

Perintälaki tuli voimaan 1.9.1999. Lain valmisteluasiakirjoja olivat hallituksen esitys 199/1996, lakivaliokunnan mietintö 30/1998 ja eduskunnan vastaus hallitukseen esitykseen 302/1998. Perintälaki on toissijainen yleislaki. Tämä tarkoittaa sitä, että sitä sovelletaan vain, jos muualla lainsäädännössä ei toisin määrätä. (Perintälaki, 22.4.1999/513.)

Perintälainsäädäntöä oli kaavailtu jo vuonna 1985, kun kulutusluottolainsäädäntöä uudistettiin. Perintälain lopullisen valmistelun Suomessa käynnisti vuonna 1993 eduskunnan oikeusasiamiehelle tehty kantelu, joka koski tratan viranomaisprotestointia. (Lindström 2011, 211.) Perintälain säätämiseen vaikuttivat myös pohjoismaiset esimerkit Ruotsi ja Norja. Ruotsissa oli säädetty vuonna 1974 perintätoimintaa koskeva erityislaki. Norjassa taas perintää on säädelty lailla jo vuodesta 1913 alkaen. Molemmissa esimerkkimaissa perintätoiminnan harjoittaminen oli luvanvaraista toimintaa. (HE 199/1996 vp.)

Tärkein syy perintälain säätämiseksi oli velallista koskevat oikeusturvaongelmat ja niinpä velalliselle haluttiin taata kunnollinen oikeusturva. Hallituksen esityksessä todetaan, että perinnän kohteeksi joutuvan oikeusturva on puutteellinen. Ennen perintälain valmistelun aloittamista perustettiin paljon uusia perintätoimistoja, sillä perintäalalle pääsy oli vapaata. Tästä johtuen alalle tuli myös toimijoita, jotka saattoivat toimia asiattomasti. Aikaisemmin mainitut Suomen Perimistöimistöjen liiton ohjeet hyvästä perintätavasta kuluttajaperinnässä koskivat vain liiton jäsenyrityksiä, eivätkä suurin osa näistä uusista toimijoista olleet liiton jäseniä. (HE 199/1996 vp.)

Ennen perintälain voimaantuloa oli velallisille saatettu antaa virheellisiä taikka harhaanjohtavia tietoja. Perintää oli saatettu jatkaa, vaikka saatava olisi ollut riitainen, epäselvä tai perusteeton. Perintäkulujen määrää ei määritelty missään, minkä takia perintäkulut saattoivat olla kohtuuttomia saatavan suuruuteen tai perinnästä aiheutuneisiin kuluihin nähden. Ennen perintälain säätämistä keinot puuttua velallisen oikeusturvaan loukkaavaan tai muuten epäasialliseen perintätoimintaan olivat hyvin rajoitetut. Tästä syystä haluttiin saada aikaan säännöstö, jolla ehkäistäisiin hyvän tavan vastaista menettelyä ja joka tarjoaisi keinot, joilla estettäisiin asiattomien menettelytapojen käyttö vastaisuudessa. (HE 199/1996 vp.) Perintälain säätämisestä nähtiin olevan hyötyä myös velkojan

kannalta, kun selkeytettäisiin perintäalan pelisääntöjä. Lain myötä oikein toimivat perintätoimistot hyötyisivät ja koko perimisalan imago parantuisi. Perintälain tarkoituksena on suojata heikompaa osapuolta ja tämä on tarpeen kuluttajasaatavan perinnän asetelmasta johtuen. Kuluttajaperinnässä velkoja on usein se vahvempi osapuoli ja velallinen, eli tavallinen kuluttaja, on altavastaajan asemassa. Näin ollen kuluttajaperinnässä osapuolet eivät ole tasavahvoja ja osapuolten toisistaan poikkeava asema johtaa perintälain tarpeellisuuteen. (Kurujoki 2008, 38–39.)

3.3 Perintälain soveltamisala

Perintälain (513/1999) ensimmäisessä pykälässä todetaan lain soveltamisala seuraavasti:

Tätä lakia sovelletaan erääntyneen saatavan perintään. Perinnällä tarkoitetaan laissa toimenpiteitä, joiden tarkoituksena on saada velallinen vapaaehtoisesti suorittamaan erääntynyt velkojan saatava. Tätä lakia ei sovelleta, jos muualla laissa säädetään toisin. Tämä laki ei koske ulosottoviranomaisen toimintaa.

Perintälakia sovelletaan sen sanamuodon mukaisesti perintään, tarkemmin sanottuna erääntyneiden saatavien perintään. Erääntymätöntä saatavaa koskevan maksuvaatimuksen esittäminen ei ole laissa tarkoitettua perintää. Perintälaissa ei ole rajoitettu lain soveltamisalaa saatavatyyppin mukaan tai sen mukaan kuka on velkojana tai velallisena. Laki koskee siis yksityisoikeudellisia saatavia sekä julkisoikeudellisia saatavia, ellei niiden perimisestä ole muuta säädetty erityislaeissa. Perintälaki velvoittaa velkojaa siitä riippumatta, hoitaako perimisen velkoja itse omaan lukuunsa vai hoitaako perintää asiamies, kuten perimistoimisto. Perintälaki koskee velkojaa, oli kyseessä sitten luonnollinen henkilö, yksityinen yritys tai julkinen oikeushenkilö. (HE 199/1996.)

Perintälakia sovelletaan velan vapaaehtoiseen perintään. Esinevakuuksien, kuten pantin realisointi tai saatavan kuittaaminen vastasaatavalla, käyttäminen ei ole lain tarkoittamaa perintää, koska kyseessä ei ole vapaaehtoisuuteen perustuva maksun vaatiminen. Perintälaki ei tule sovellettavaksi kun saatavaa velotaan tuomioistuimessa kanteella, vaan silloin sovelletaan oikeudenkäymiskaarta (23.5.1969/323). (HE 199/1996.) Tuomion saamisen jälkeen saatavan vaatiminen velalliselta on kuitenkin perintää lain merkityksessä. Kuitenkaan ulosoton hakeminen tuomion perusteella ei ole lain tarkoittamaa perintää. (Koulu & Lindfors 2013, 34.) Tämä rajaus johtuu siitä, että perintälaissa olevalla erityissäädöksellä jätetään ulosottoviranomaisen toiminta lain ulkopuolelle toteamalla, että laki ei koske ulosottoviranomaisen toimintaa (Perintälaki 1.3 §). Perintälakia ei yleensä sovelleta konkurssiin. Konkurssin ohella suoritettavaan vapaaehtoiseen

perintään sovelletaan kuitenkin perintälakia. Konkurssihakemuksen vireillepanoa tuomioistuimessa voidaan pitää perintälain piiriin kuuluvana perintänä, jos on ilmeistä että konkurssihakemuksen jättämisellä on tarkoitus painostaa velallista maksamaan erääntynyt saatava.(HE 199/1996.)

Perintälaki on toissijainen yleislaki eli sitä ei sovelleta mikäli muualla lainsäädännössä (erityislait) muuta asiasta säädetään (HE 199/1996). Tällaisia yleislain syrjäyttäviä erityislakeja ovat esimerkiksi eräistä julkisoikeudellisista saatavista annetut erityislait (Lindström 2011, 215). Erityislaki ei ole kuitenkaan yleislakia poissulkeva, vaan perintälakia voidaan soveltaa tietyin osin myös erityislainsäädännössä säänneltyjen saatavien perintään (Pönkä & Willman 2005, 24).

3.4 Vuoden 1999 perintälain sisältö

Perintälaki alkaa lain soveltamisalan sekä sen toteamisella, että perintälaista ei saa poiketa velallisen vahingoksi. Perintälaki on pakottavaa lainsäädäntöä ja velallisen asemaa heikentävä sopimus on mitätön, vaikka velallinen siihen suostuisikin. Seuraavaksi laissa määritellään lain soveltamisen kannalta keskeiset käsitteet. Tämän jälkeen siirrytään lain varsinaiseen sisältöön. (HE 199/1996 vp; Perintälaki 22.4.1999/513.)

Lain 4 §:ssä käsitellään hyvää perintätapaa, mikä on ehdottomasti yksi lain pääkohdista. Sen mukaan perinnässä ei saa käyttää hyvän perintätavan vastaisia tai muutoin velallisen kannalta sopimatonta menettelyä eikä perinnässä saa antaa vääriä tai harhaanjohtavia tietoja, aiheuttaa velalliselle kohtuuttomia tai tarpeettomia kuluja tai haittaa taikka vaarantaa velallisen yksityisyyden suojaa. Perintälain 5 §:ssä kerrotaan minkä muotoinen maksuvaatimuksen tulee olla. Vaikka perintälaki käsitteleeekin vapaaehtoista perintää, säädetään sen 6 §:ssä millä edellytyksillä velkoja voi vaatia maksua tuomioistuimessa, eli millä perusteilla voidaan vapaaehtoisesta perinnästä siirtyä oikeudelliseen perintään. 7 §:ssa säädetään elinkeinosaatavan perinnässä käytettävästä julkisuusuhkaisesta maksukehotuksesta eli tratasta ja sen käytöstä. Lain 8 §:ssä säädetään velallisen maksusuojasta eli siitä, että toimeksisaajalle tehty maksu on pätevä myös velkojaa kohtaan. Velallinen saa pykälän mukaista maksusuojaa vain, jos on toiminut niin sanotusti vilpittömässä mielessä eli hän ei esimerkiksi tiennyt eikä hänen pitänytkään tietää ettei toimeksisaaja ollut oikeutettu vastaanottamaan maksua. Lain 9 §:ssä säädetään asiamieskiellosta eli kielletään suoraan ulosottokelpoisten julkisoikeudellisten saatavien antaminen toimeksisaajan perittäväksi. (HE 199/1996 vp; Perintälaki 22.4.1999/513.)

Perintälain 10 §:ssä säädetään velallisen velvollisuudesta korvata perintäkulut ja säädetään suoraan ulosottokelpoisen saatavan perintäkuluista. 11 §:ssä säädetään siitä, että perintätoimeksisaajan on pidettävä omat ja asiakkaansa eli toimeksiantajan varat erillään. Lain 12–14 §:ssä käsitellään velkoihin kohdistettavaa valvontaa, pakkokeinoja eli lain rikkomisesta mahdollisesti aiheutuvaa sanktiota eli kieltoa jatkaa toimintaansa ja mahdollisesti asetettavaa uhkasakkoa. 15 §:ssä säädetään perintätoimeksisaajan korvausvastuusta velallista kohtaan. 16 §:ssä säädetään velkojan oikeudesta antaa perintätoimeksiannon saajalle salassa pidettäviä tietoja. 17 §:ssä käsitellään mitä tapahtuu, jos perintälakia rikkoo eli pykälään on kirjattu ylös rangaistussäännökset. (HE 199/1996 vp; Perintälaki 22.4.1999/513.)

4 PERINTÄLAIN MUUTTAMINEN

Säätämisensä jälkeen perintälaki on kokenut useita muutoksia. Yhteensä lakia on muutettu kuuteen eri otteeseen. Kaikki nuo muutokset eivät ole olleet suuria, vaan ovat voineet käsittää lähinnä säädösmainintojen ja pykäläviittausten korjaamista tai lisäämistä. Voimaantulonsa jälkeen vuonna 1999 perintälaki on uudistettu lähes kokonaan. Suurimmat muutokset tapahtuivat vuosina 2005 ja 2013. Ainoat pykälät, jotka ovat säilyneet samanlaisina, tai niitä on muutettu vain muutamin pykäläviittausten verran vuodesta 1999 tähän päivään asti, ovat pykälät 8, 9, 11, 12 ja 13. Nämä pykälät käsittelevät velallisen maksusuoja, perintätoimeksiantoja koskevia rajoituksia, toimeksisaajan asiakasvaroja, valvontaa ja pakkokeinoja.

Ensimmäisessä alaluvussa käydään läpi ennen vuoden 2013 suurta lakiuudistusta tapahtuneet muutokset. Toisessa alaluvussa käydään läpi lakiuudistus eli ”uusi perintälaki” ja uudistuksiin johtaneet syyt.

4.1 Muutokset perintälakiin 2001–2012

Vuonna 2001 perintälakia muutettiin kahteen otteeseen. Ensimmäinen muutos liittyi euron käyttöön ottoon, jolloin muutettiin perintälain 10 §:n eli perintäkuluista säätävän pykälän 3. momentin sisältämä markkamäärä euroiksi. 70 markkaa muutettiin euromääräiseksi; tarkka summa olisi ollut 11,77 euroa mutta se pyöristettiin tarkoituksenmukaisuussyistä 12 euroon. Tämä muutos tuli voimaan 1.1.2002. (HE 103/2001 vp, 7; Perintälaki 22.4.1999.) Toinen vuonna 2001 tehty muutos liittyi markkinatuomioistuimen lakkauttamiseen ja uuden erityistuomioistuimen eli markkinaoikeuden perustamiseen. Perintälain 14 §:n pykälän eli velkojalle määrättävän kiellon määräämistä käsittelevässä pykälässä muutettiin sana markkinatuomioistuin markkinaoikeudeksi. Tämä lakimuutos astui voimaan 1.3.2002. (HE 105/2001 vp, 69; Perintälaki 22.4.1999/513.)

Vuonna 2005 perintälakiin tehtiin ensimmäinen hieman laajempi muutos. Tämän muutoksen yhteydessä muutettiin kolmea eri pykälää ja lakiin lisättiin neljä uutta pykälää. Lain ensimmäiseen pykälään eli soveltamisalaan lisättiin maininta, että laissa säädetään myös ”perintään liittyvistä, velkasuhteen osapuolten asemaan vaikuttavista muista seikoista.” Tämä muutos liittyi lakiin lisättyyn uuteen pykälään (4a) velallisen oikeudesta saada tietoja. Ennen lakimuutosta perintälaissa ei säädetty velallisen oikeudesta saada velkojalta tietoja velkatilanteestaan. Perintälain säätämisen jälkeen oli kuitenkin tullut ilmi, että velallisilla oli ollut hankaluuksia saada

tietoja velkojensa kokonaismäärästä ja perusteista sekä selvitystä korkojen ja kulujen määräytymisestä. Näiden tiedonsaantiongelmien takia haluttiin taata velalliselle mahdollisuus varmistua saatavien oikeellisuudesta ja puolustautua mahdollisesti tapahtuvaa aiheetonta perintää vastaan. Uudella pykälällä ratkaistiin nämä tiedonsaantiongelmat. Uudessa pykälässä säädetään, että velallisella on pyynnöstä oikeus saada velkojalta maksutta ajantasainen tieto velkojensa kokonaismäärästä ja perusteista, erittely maksamattomista veloista ja niiden lyhennyksistä sekä selvitys velkapääomalle kertyneiden korkojen ja kulujen määräytymisestä. Lisäksi pykälään lisättiin maininta, että tällaisen selvityksen pyytäminen on maksutonta, paitsi jos sen pyytää useammin kuin kerran vuodessa. (HE 21/2004 vp, 7-8; LaVM 14/2004 vp; Perintälaki 22.4.1999/513.)

Vuoden 2005 muutoksen suurin muutos liittyy perintäkuluihin. Alkuperäisessä perintälaissa perintäkuluista säädettiin ainoastaan yhdessä pykälässä. Nyt jo olemassa olevaa perintäkuluja koskevaa pykälää (10) muutettiin ja lisättiin kolme uutta pykälää koskien perintäkuluja. Lain 10 pykälään lisättiin maininta, että suoraan ulosottokelpoista saatavaa perittäessä myös velkojan omat perintäkulut ovat suoraan ulosottokelpoisia, kun aiemmassa laissa säädettiin vain toimeksisaajan perintäkulujen suorasta ulosottokelpoisuudesta. Hallituksen esityksessä ei pidetty tarkoituksenmukaisena, että velkojan omat perintäkulut jäisivät ulosottokelpoisuuden ulkopuolelle, kun itse saatava ja toimeksiannosta johtuvat perintäkulut ovat jo suoraan ulosottokelpoisia. Samaisesta pykälästä poistettiin myös suoraan ulosottokelpoisten kuluttajasaatavien perintäkulujen enimmäismäärä, siitä säädetään yhdessä uusista pykälistä. (HE 21/2004 vp, 8; LaVM 14/2004 vp; Perintälaki 22.4.1999/513.)

Perintälakia valmisteltaessa harkittiin perintäkulujen tarkempaa säätelyä, mutta tarkempi säätely rajoitettiin vain suoraan ulosottokelpoiisiin kuluttajasaataviin. Muiden saatavien osalta säädettiin ainoastaan, että perimiskulujen tulee olla kohtuullisia saatavan suuruus, suoritettu työmäärä, perintätehtävän tarkoituksenmukainen suoritustapa ja muut seikat huomioon ottaen. Niinpä perintälakia säädettäessä eduskunta edellytti, että perimistoimintojen veloituskäytäntöä seurataan ja ryhdytään myöhemmin tarvittaviin toimenpiteisiin. Kuluttajaviraston vuosina 2000–2001 tehtyjen selvitysten mukaan perintäkulujen vaihteluväli kuluttajasaatavia perittäessä oli varsin suuri riippuen perintätoimistosta. Samoin saatavista toimitettujen maksuvaatimusten lukumäärä ja väliaika vaihtelivat suuresti. Perintätoimia, kuten perintäkulun sisältäviä maksuvaatimuksia, oli lähetetty useita hyvinkin lyhyin väliajoin. Niitä oli saatettu lähettää perintätoimistosta riippuen 2-5 kappaletta ja vaatimusten välinen aika vaihteli yhdestä viikosta kuukauteen. Perintäkuluja oli peritty saatavan suuruuden mukaan. Perintäkulut vaihtelivat perintätoimiston mukaan ja saattoivat kasvaa saatavaan suhteutettuna huomattavan suuriksi. Perimiskulujen määrä ei siis ollut pysynyt yleisessä

kohtuullisuusvaatimuksessa eivätkä kuluttajat pystyneet ennakoimaan niiden suuruutta. Perimistoimistojen erilaiset veloitus- ja toimintakäytännöt asettivat velallisen eriarvoiseen asemaan, sillä velallinen ei pysty vaikuttamaan perimistoimiston valintaan. (HE 21/2004 vp 6-9; LaVM 14/2004 vp; Perintälaki 22.4.1999/513.)

Vuonna 2005 säädetyillä uusilla pykälillä haluttiin parantaa kuluttajavelallisen asemaa varmistamalla perintäkulujen kohtuullisuus ja yhdenmukaisuus. Näistä syistä johtuen säädettiin kuluttajasaatavien perintäkulujen enimmäismäärät (10a §), perintätoimien aikarajat kuluttajaperinnässä (10b §) ja velallisen kokonaiskuluvastuu kuluttajasaatavan perinnässä (10c §). Uudet pykälät sisälsivät tarkat eurorajat. Pykäliin kirjattiin kuitenkin sekin, että perintäkulujen enimmäismääristä ja velallisen kokonaiskuluvastuusta säädetyistä summista voidaan poiketa ja periä velalliselta perinnästä aiheutuneet todelliset kulut. Tämä edellyttää, että perimisestä on aiheutunut tavanomaista suurempaa työtä. Tällainen tilanne voi olla esimerkiksi silloin, kun maksuvaatimuksen laatiminen edellyttää tavanomaista monimutkaisempien korkolaskelmien tekemistä. Velalliselta voidaan periä enimmäismääriä suuremmat kulut myös esimerkiksi velallisen tekemien aiheettomien huomautusten selvittämisen takia. Velalliselle on enimmäiskulujen ylittämisen tapahtuessa ilmoitettava enimmäismäärän ylittymisestä ja esitettävä erittely vaadituista perintäkuluista ja niiden perusteista. Näiden muutosten yhteydessä lisättiin ja korjattiin muutettuihin ja lisättyihin pykäliin liittyvät pykäläviittaukset muualla laissa. (HE 21/2004 vp 7, ja 11; LaVM 14/2004 vp; Perintälaki 22.4.1999/513.)

Vuoden 2008 muutos liittyi hyvään perintätapaan. Perintälain 4 §:än lisättiin viittaus kuluttajasuojalain 2 luvun säännöksiin, joihin oli tehty hyvään perintätapaan liittyviä muutoksia. Muutoksen jälkeen kuluttajasuojalain 2 luvun säännöksiä, siitä mitä on yleisesti pidettävä hyvän tavan vastaisena ja sopimattomana menettelynä kuluttajan kannalta, sovelletaan kuluttajaperintään rinnakkain perintälain kanssa. (HE 32/2008 vp, 31; Perintälaki 22.4.1999/513.) Vuonna 2012 taas säädettiin uusi laki Kilpailu- ja kuluttajavirastosta, joka korvasi lait Kilpailuvirastosta ja Kuluttajavirastosta. Tämän takia perintälain 14 §:ssä (kiellon määrääminen) ollut lakiviittaus vanhaan lakiin kuluttajavirastosta muutettiin ajantasaista lakia vastaavaksi. (HE 108/2012 vp, 19; Perintälaki 22.4.1999/513.)

4.2 Perintälain uudistus 2013

Tässä alaluvussa käydään läpi vuonna 2013 perintälakiin tulleet muutokset. Nuo muutokset ovat niin suuria, että uudistettua perintälakia on jopa sanottu ”uudeksi” perintälaiaksi. Lakia muutettiin

samassa yhteydessä kun säädettiin laki kaupallisten sopimusten maksuehdoista, jolla pantiin täytäntöön kaupallisissa toimissa tapahtuvien maksuviivästysten torjumisesta annettu direktiivi eli maksuviivästysdirektiivi. Maksuviivästysdirektiivin johdosta perintälakiin lisättiin säännös perintäkulujen vakiokorvauksesta. Perintälakiin tehtiin myös muita kuin direktiiviin pohjautuvia muutoksia. Perintälakiin vuonna 2013 tehdyillä muutoksilla haluttiin täsmentää hyvän perintätavan sisältöä ja tehostaa sen noudattamista. Samalla haluttiin estää kohtuuttoman suurien perintäkulujen periminen velalliselta ja puuttua paremmin vilpilliseen ja harhaanjohtavaan toimintaan elinkeinoelämässä. Tämän lisäksi yhdenmukaistettiin vapaaehtoisessa perinnässä ja ulosotossa noudettavaa sääntelyä siten, että kuluttajasaatavien osalta velallisen tekemät lyhennykset on kohdistettava ensisijaisesti saatavaan. Kaikilla 2013 tehdyillä muutoksilla pyrittiin parantamaan velallisena olevien kotitalouksien asemaa vaarantamatta velkojien oikeuksia. (HE 57/2012 vp, 1; TaVL 32/2012 vp; LaVM 14/2012 vp.)

4.2.1 Hyvä perintätapa

Alkuperäiseen perintälakiin otettiin määritelmä hyvästä perintätavasta (4 §). Pykälän ensimmäisen momentin mukaan perinnässä ei saa käyttää hyväntavan vastaista tai muutoin velallisen kannalta sopimatonta menettelyä. Tätä määritelmää ei ole muutettu lain säätämisen jälkeen. (Perintälaki 22.4.1999/513.)

Vuoden 2013 uudistuksessa pykälään lisättiin kuitenkin säännös, jossa sanotaan että perinnässä on suhtauduttava vastuullisesti maksujärjestelyihin. Vastaavanlainen, mutta sisällöltään suppeampi säännös löytyy kuluttajansuojalain 7 luvun 13 §:stä ja siksi viittaus kuluttajansuojalakiin lisättiin tämän säädöksen yhteyteen. Tällä viittauksella haluttiin täydentää momenttia informatiivisella tavalla ja haluttiin selventää, että säännöstä sovelletaan rinnakkain hyvästä perintätavasta annetun 4 §:n kanssa. Pykälää sovelletaan silloin, kun kyse on kuluttajaan kohdistuvasta menettelystä. Säännöksessä tarkoitettuja maksujärjestelyitä ovat esimerkiksi maksuajan pidennys velallisen pyynnöstä sekä maksusuunnitelma. Vaatimus vastuulliseen suhtautumiseen koskee niin velkojaa kuin toimeksisaajaa ja sitä sovelletaan niin kuluttaja- kuin yrityssaatavia perittäessä. Vastuullinen suhtautuminen tarkoittaa sitä, että velkoja tapauskohtaisesti arvioi, onko maksujärjestely olosuhteet huomioiden kohtuullinen vai ei, sekä pyrkii sovinnolliseen ratkaisuun, mikäli se on mahdollista. Vastuullisella suhtautumisella maksujärjestelyihin tarkoitetaan myös sitä, että maksusuunnitelmat ovat realistisia suhteessa velallisen ennakoitavissa olevaan maksukykyyn. Velkojalla ei kuitenkaan ole velvollisuutta suostua maksujärjestelyihin. Toisaalta järjestelmällinen

kieltäytyminen ei saata olla velallisen kannalta asianmukaista toimintaa. (HE 57/2012 vp 14 ja 28-29; Perintälaki 22.4.1999/513.)

Lain 4:ssä pykälässä säädettiin alun perin, että perinnässä hyvän tavan vastaista on väärien ja harhaanjohtavien tietojen antaminen maksun laiminlyönnin seuraamuksista, kohtuuttomien tai tarpeettomien kulujen taikka tarpeettoman haitan aiheuttaminen ja velallisen yksityisyyden suojan vaarantaminen. Vuoden 2013 uudistuksessa sana ”väärä” korvattiin sanalla totuudenvastainen. Ennen lain uudistusta oli käytännössä ilmennyt erilaisia ongelmia, joiden takia koettiin, että säännöstä totuudenvastaisten ja harhaanjohtavien tietojen antamisesta tulee täsmentää. Oli esiintynyt esimerkiksi tilanteita, joissa velkoja alkoi käyttämään perintätoimintaan viittaavaa aputoiminimeään yhteydenotoissaan velalliseen saatavan erääntymisen jälkeen. Velallinen saattoi siis virheellisesti käsittää, että saatava oli siirtynyt perintätoimiston perittäväksi, mikä aiheutti epäselvyyttä kuka saatavaa perii ja missä vaiheessa perintä on. Väärien tai harhaanjohtavien tietojen antamista on pidettävänä hyvän perintätavan vastaisena ja sen tulee olla kiellettyä, oli kyse sitten maksun laiminlyönnin seuraamuksista tai muista seikoista velallisen kannalta merkityksellisistä asioista. (HE 57/2012 vp, 15; Perintälaki 22.4.1999/513.)

Uudistuksessa pykälään hyvästä perintätavasta lisättiin myös kielto periä vanhentunutta tai lakannutta saatavaa. Kielto perustuu siihen, että velallisen velvollisuus suorittaa saatava lakkaa silloin, kun se vanhentuu. Saatava voi vanhentumisen lisäksi lakata myös esimerkiksi yksityishenkilön velkajärjestelyn johdosta. (HE 57/2012, 15 ja 30; Perintälaki 22.4.1999/513; Koulumäki & Lindfors 2013, 36–37.)

Se, mitä pidetään hyvän perintätavan vastaisena toimintana, on vaihdellut oikeuskäytännössä. Kahdessa samankaltaisessa eri Helsingin hovioikeuden päätöksessä käsitellään hyvää perintätapaa ja saman velkojan samaa velallista koskevien saatavien perintäkulujen yhdistämistä. Kummassakin tapauksessa perintätoimisto oli saanut perittäväkseen useita saman toimeksiantajan samalta velalliselta vaatimia saatavia. Nämä saatavat olivat kuitenkin perustuneet eri toimeksiantoihin ja jokaisesta saatavasta oli tehty omat tarvittavat perintätoimenpiteet. Molemmissa tapauksissa alempi oikeusaste oli päätöksissään katsonut, että velalliselle oli hyvän perintätavan vastaisesti aiheutettu tarpeettomia perintäkuluja lähettämällä maksuvaatimuksia jokaisesta toimeksiannosta ja että saman velallisen ja saman velkojan välisiä saatavia olisi pitänyt yhdistää kirjeperinnässä, jolloin kuluja olisi aiheutunut vähemmän. Molemmissa tapauksissa perintätoimistot valittivat hovioikeuteen. 27.1.2012 antamassa ratkaisussaan Helsingin hovioikeus kumosi kokonaan käräjäoikeuden tuomion. Helsingin hovioikeus katsoi, että perintätoimintaa ammattimaisesti harjoittavalla ei ollut velvollisuutta yhdistää usean saatavan samanaikaista

perintää, vaikka kyse olisikin saman velkojan samaa velallista koskevista saatavista, eikä perintätoimisto näin olleen ollut toiminut hyvän perintätavan vastaisesti periessään jokaisesta erillisestä toimeksiannosta perintäkuluja. 6.9.2012 antamassaan ratkaisussa Helsingin hovioikeus taas muutti osaltaan käräjäoikeuden tuomiota. Helsingin hovioikeus katsoi, että osa saatavista oli sellaisia, joiden kohdalla perintätoimiston olisi tullut yhdistää perintätoimia. Kyseiset saatavat perustuivat eri toimeksiantoihin, mutta samankaltaisiin perusteisiin. Nämä saatavat perintätoimiston olisi tullut yhdistää kirjeperinnässä, koska ne erääntyivät samana päivänä. (Helsingin HO 27.1.2012:210, Finlex; Helsingin HO 6.9.2012:2357, Finlex.)

4.2.2 Velallisen kiistämis- ja keskeytys-oikeus

Aiemmin perintälaissa ei ollut varsinaisesti kielletty riitautetun saatavan perintää. Alkuperäistä lakia valmisteltaessa kuitenkin todettiin, että perintää ei tule jatkaa, jos velallinen on esittänyt todennäköisiä syitä saatavan aiheettomuudelle. Tästäkin huolimatta käytännössä on ilmennyt epäselvyyksiä asiaan liittyen. On ollut epäselvää miten saatava tulee riitauttaa, jotta vapaaehtoisia perintätoimia ei tulisi enää jatkaa, vaan asia tulisi siirtää tuomioistuimen ratkaistavaksi. (HE 199/1996 vp; HE 57/2012, 15; Perintälaki 22.4.1999/513.)

Tämän takia vuoden 2013 uudistuksessa perintälakiin lisättiin pykälä, jossa kielletään jatkamasta perintää, mikäli velallinen kiistää maksuvelvollisuutensa (4 b §). Pykälää sovelletaan niin kuluttajasaatavien kuin muidenkin saatavien perinnässä. Pykälää sovelletaan riippumatta siitä, toimiiko perijänä toimeksisaaja vai velkoja itse. Pykälää ei sovelleta trattaperintään. Tämä johtuu siitä, että vuoden 2013 uudistuksen myötä lakiin lisättiin momentti, jonka mukaan trattaa saa käyttää vain selvän ja riidattoman saatavan perimiseksi. (HE 57/2012 vp 30-31; Perintälaki 22.4.1999/513.)

Mikäli velkoja haluaa jatkaa velallisen kiistämisen saatavan perimistä, hänen on saatettava se tuomioistuimen käsiteltäväksi tai jos saatava on suoraan ulosottokelpoinen, siirrettävä se ulosottoon. Jotta velalliset eivät huvikseen alkaisi kiistämään maksuvelvollisuuttaan, lisättiin pykälään säännös että perintää saa jatkaa, mikäli velallinen ei esitä kiistämisväitteelleen perustetta tai vetoaa ainoastaan perusteeseen, jolla ei selvästi ole vaikutusta velallisen maksuvelvollisuuteen. Hyvään perintätapaan kuuluu, että jos velallinen ei esitä perustetta kiistämiseen, tulisi sitä tiedustella häneltä. Hyvään perintätapaan kuuluu myös, että jos velallinen esittää kiistämisen perusteen niin epäselvästi tai ylimalkaisesti, että kiistämisen aiheellisuutta on mahdoton arvioida, tulisi velallista pyytää täsmentämään kiistämisen perustetta. On myös hyvän perintätavan mukaista, että mikäli

velallisen esittämällä perusteella ei selvästi ole vaikutusta hänen maksuvelvollisuuteensa, on velalliselle perintää jatkettaessa kerrottava, miksi esitetty peruste on asiaan vaikuttamaton. (HE 57/2012 vp 30-31; Perintälaki 22.4.1999/513.)

Jos velallinen riitauttaa suoraan ulosottokelpoisen saatavan, velkoja ei voi saattaa sitä tuomioistuimen käsiteltäväksi. Niinpä uuden pykälän mukaan perintää saa suoraan ulosottokelpoisen saatavan osalta jatkaa kiistämisestä huolimatta, jos velallinen ei ole tehnyt verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetun lain 9 §:n mukaista perustevalitusta tai käyttänyt muuta siihen rinnastettavaa oikeussuojakeinoja. (HE 57/2012 vp, 31; Perintälaki 22.4.1999/513.) Perustevalitus on muutoksenhakekeino, jota käytetään julkisen saatavan kiistämiseen. Se voidaan tehdä silloin kun katsotaan, että kyseinen saatava on määrätty tai maksuunpantu virheellisesti taikka asiaa käsiteltäessä on tapahtunut erehdys tai menettelyvirhe. Perustevalitus tehdään sille viranomaiselle, jolle asiasta säännönmukaisesti yleensä valitetaan. (Laki verojen ja maksujen täytäntöönpanosta 15.6.2007/706.) Hyvän perintätavan mukaan velalliselle, joka kiistää suoraan ulosottokelpoisen saatavan, on neuvottava miten perustevalitus tehdään tai neuvottava käyttämään muuta siihen rinnastettavaa oikeussuojakeinoja, jos sellainen on käytettävissä kyseisen saatavan osalta. (HE 57/2012 vp, 31.)

Ennen vuoden 2013 uudistusta velallisella ei ollut käytössään tehokasta keinoa katkaista häneen kohdistuvaa perintää, vaikka perintä olisi selvästi tarpeetonta ja tuloksetonta ja sillä aiheutettaisiin vain aiheettomasti lisäkuluja velallisen maksettavaksi. Tällainen tilanne voi olla kyseessä, kun velallisella on jo saatavia ulosotossa ja maksuhäiriömerkintöjä luottotiedoissa. Olisi siis tarkoituksenmukaisempaa, että saatava siirrettäisiin oikeudelliseen perintään. Tästä olisi hyötyä myös velallisen kannalta, että kaikkia saatavia perittäisiin keskitetysti ulosotossa. Uudella pykälällä haluttiin lisätä velallisen mahdollisuutta vaikuttaa perintämenettelyyn, sillä velallinenhan on viime kädessä vastuussa perinnästä aiheutuvista kustannuksista. (HE 57/2012 vp, 16.)

Näiden seikkojen johdosta perintälakiin lisättiin uusi pykälä velallisen oikeudesta pyytää perinnän keskeyttämistä ja saatavan siirtämistä oikeudelliseen perintään (4 c §). Pykälää sovelletaan ainoastaan kuluttajasaatavan perintään. Sitä sovelletaan riippumatta siitä periikö saatavaa velkoja vai toimeksisaaja. Pykälässä määrätään, että keskeytyspyyntö koskee ainoastaan kokonaan erääntynyttä saatavaa ja että keskeytyspyyntö tulee tehdä kirjallisesti tai muulla pysyvällä tavalla. Velkojalla ei ole velvollisuutta siirtää saatavaa oikeudelliseen perintään keskeytyspyynnön jälkeen, vaan hän voi myös jatkaa perintää, mutta ainoastaan jos siitä ei peritä kuluja velalliselta. Velalliselle on perintää jatkettaessa ilmoitettava, että häneltä ei vaadita kuluja keskeytyspyynnön jälkeen

suoritettavasta perinnästä. Uudessa pykälässä säädetään vielä, että keskeytyspyyntö ei estä lähettämästä velalliselle sellaisia kehotuksia ja ilmoituksia, joita velkojalla lain mukaan edellytetään maksuhäiriömerkinnän ilmoittamiseksi, vanhentumisen katkaisemiseksi tai velkojan oikeuksien säilyttämiseksi. (HE 57/2012 vp, 30-31; LaVM 14/2012 vp; Perintälaki 22.4.1999/513.)

4.2.3 Maksuvaatimus ja sen oikeusvaikutukset

Alkuperäiseen perintälakiin haluttiin perintää lisätä maksuvaatimuksen sisältöä ja lähettämistä koskeva pykälä (5 §), koska haluttiin varmistaa, että kuluttajavelallinen saa riittävät tiedot perinnän yhteydessä, joiden avulla hän voi varmistua saatavan oikeellisuudesta ja arvioida paremmin omaa oikeusasemaansa. Pykälää sovelletaan ainoastaan kuluttajasaatavia perittäessä. Pykälässä säädetään, että sitä tulee soveltaa ainoastaan ammattimaisien perintätoimeksiantojen hoitamiseen, eli sitä ei sovelleta kun velkoja perii itse omia saataviaan, vaikka perintätoiminta olisikin ammattimaista. Pykälän mukaan ammattimaista perintätoimintaa harjoittavan on kuluttajasaatavaa periessään toimitettava velalliselle kirjallinen maksuvaatimus. (HE 199/1996 vp.)

Vuoden 2013 lakiuudistuksessa pykälän sisältöä täsmennettiin ja siihen lisättiin kohtia. Edelleen pykälää sovelletaan vain kuluttajasaatavien perintään ja se koskee vain ammattimaista perintätoimeksiantojen hoitamista. Pykälän sanamuotoa täsmennettiin, sillä haluttiin selventää, että pykälää noudatetaan vain, kun perintätoimintaa ammattimaisesti harjoittava perii kuluttajasaatavaa toisen lukuun tai toisen elinkeinonharjoittajan sille yksinomaan perintätarkoituksessa siirtämää kuluttajasaatavaa. Aiemmin pykälässä todettiin, että ”perintätoimintaa ammattimaisesti harjoittavan on periessään kuluttajasaatavaa—”. Uudistuksen jälkeen pykälässä säädetään, että ”perintätoimintaa ammattimaisesti harjoittavan on periessään kuluttajasaatavaa toisen lukuun tai sille yksinomaan perintätarkoituksessa siirrettyä kuluttajasaatavaa—”. (HE 57/2012 vp, 33; Perintälaki 22.4.1999/513.) Täsmennys oli tarpeen, sillä korkein oikeus oli vuonna 2009 antanut asiaa koskevan ratkaisun. Tapauksessa kuluttajavelallinen oli sitä mieltä, että perintälain silloin voimassa ollut pykälä tulisi tulkita niin, että perintätoimistolla ei ole oikeutta lähettää maksullista maksuvaatimusta velalliselle saatavasta, jonka perintätoimisto on ostanut itselleen alkuperäiseltä velkojalta. Kuluttajavelallinen katsoi, että perintätoimisto perii omia saataviaan, eikä näin ollen ollut oikeutettu lähettämään maksullista maksuvaatimusta velalliselle. Antamassaan ratkaisussa korkein oikeus kuitenkin katsoi, että jo aiemmin voimassa ollut pykälä tulee soveltaa myös tilanteisiin, joissa perintätoimisto perii perimistarkoituksessaan ostamaansa saatavaa. Näin ollen

korkeimman oikeuden ratkaisun mukaan perintätoimistolla oli oikeus vaatia perintäkulut maksuvaatimuksesta. (KKO 16.2.2009 T 287, Finlex.)

Uudistuksen myötä maksuvaatimuksen voi edelleen toimittaa kirjallisena, mutta sen saa nyt toimittaa myös muulla pysyvällä tavalla. Velallisen on täytynyt saatavan erääntymisen jälkeen hyväksyä tämä muu pysyvä tapa. Hyväksymisen täytyy tapahtua nimenomaisella tahdonilmaisulla eikä niin sanottu ”hiljainen hyväksyminen” riitä. (HE 57/2012 vp, 33; Perintälaki 22.4.1999/513.)

Mikäli maksuvaatimus palautuu lähettäjälle virheellisten osoitetietojen vuoksi, tulee lähettäjän hyvän perintätavan mukaisesti pyrkiä selvittämään oikea osoite ja lähettää maksuvaatimus uudelleen tai käyttää jotain muuta keinoa varmistaakseen, että maksuvaatimus tosiasiallisesti tulee velallisen tietoon. Tällaisissa tilanteissa on kuitenkin tapauskohtaisesti arvioitava kuinka pitkälle selvitystyötä kannattaa viedä. Jos on ilmeistä, että velallinen välttelee perintää, ei velkojaa voida vaatia käyttämään esimerkiksi haastetiedoksianto maksuvaatimuksen toimittamiseksi velalliselle. Perintälain 6 §:ssä kuitenkin säädetään, että kuluttajasaatavaa saadaan velkoa tuomioistuimessa ilman velalliselle lähetettyä maksuvaatimusta, jos tuomioistuinkäsittelyn siirtyminen voi aiheuttaa velkojalle oikeuden menetyksen tai jos siihen on joku muu painava syy. (HE 57/2012 vp, 34; Perintälaki 22.4.1999/513.)

Vuoden 2013 uudistuksen yhteydessä 5 §:ään lisättiin kohta, jossa säädetään, että maksuvaatimusta ei voida lähettää tai antaa velalliselle ennen kuin velallista on erääntymisen jälkeen muistutettu saatavasta eli velallinen on saanut maksumuistutuksen. Lisäksi säädettiin, että maksusummuistutuksen lähettämisestä tai antamisesta on tullut kulu vähintään 14 päivää ennen maksuvaatimuksen toimittamista velalliselle. Tällä säännöksellä haluttiin kirjata lakiin periaate, jonka mukaan saatava on pyrittävä perimään ensin lievemmillä ja edullisemmillä keinoilla ennen kuin siirrytään voimakkaampiin ja kalliimpiin perintätoimiin. (HE 57/2012 vp, 34; Perintälaki 22.4.1999/513.)

Vaikka maksuvaatimuksen yhteydessä mainitaan maksumuistutuksesta, ei uudistuksen yhteydessä kuitenkaan nähty tarkoituksenmukaiseksi säädellä tarkemmin maksumuistutuksen muotoa. Maksumuistutus voidaan siis toimittaa kirjallisesti tai antaa velalliselle suullisesti tai vaikkapa tekstiviestillä. Myöskään maksumuistutuksen sisältöä ei säännelty. Mitä tahansa yhteydenottoa ei kuitenkaan voida pitää maksumuistutuksena. Velkojan on annettava velalliselle riittävät tiedot saatavasta ja velkojasta, jotta velallinen voi niiden perusteella tunnistaa saatavan ja joko suorittaa maksun tai esittää huomautuksia saatavasta. Maksumuistutuksen perillemenossa ilmeneviin ongelmiin sovelletaan samoja hyvän perintätavan mukaisia menettelyjä kuin maksuvaatimuksenkin kohdalla. (HE 57/2012 vp, 34; Perintälaki 22.4.1999/513.)

Alkuperäisessä perintälaissa maksuvaatimuksen sisällöstä säädettiin 5 §:n yhteydessä. Vuoden 2013 uudistuksessa maksuvaatimuksen sisällölle tehtiin oma pykälänsä (5 a §), jossa pykälän sanamuotoa muutettiin sekä lisättiin uusia momenteja. Suurin osa maksuvaatimuksen sisältöominaisuuksista säilyi ennallaan. (HE 199/1996 vp; HE 57/2012 vp, 34; Perintälaki 22.4.1999/513.)

Kuten alkuperäisessä perintälaissa, myös uudistetussa perintälaissa maksuvaatimuksessa tulee olla velkoja nimi ja osoite, saatavan peruste, eriteltynä saatavan pääoma, korko, viivästyskorko ja perintäkulut, vaadittu kokonaissumma ja kenelle, miten ja milloin saatava on maksettava. Maksuvaatimuksessa edelleenkin on oltava maininta velallisen mahdollisuudesta esittää huomautuksia saatavan määrästä ja saatavan perusteesta sekä ilmoitettava missä määräjassa nämä vaatimukset tulee tehdä. Jos saatava on suoraan ulosottokelpoinen, on maksuvaatimuksessa uudistuksenkin mukaan ilmoitettava käytettävissä olevat oikeussuojakeinot sekä mahdollisuus maksulykkäykseen ja kerrottava kenelle huomautukset tulee esittää. Jos perittävänä on julkisyhteisön saatava, pitää maksuvaatimuksessa ilmoittaa julkisyhteisön perintää hoitavan yksikön yhteystiedot, jonne velallinen saa tehdä mahdolliset huomautuksensa. Jos maksuvaatimukseen ei ole sisällytetty korkojen laskentaperusteita, täytyy maksuvaatimuksesta löytyä lauselmä, että velallisella on oikeus pyynnöstä saada selvitys koron määräytymisestä. (Perintälaki 22.4.1999/513.)

Vuoden 2013 uudistuksessa maksuvaatimuksen sisältöä käsittelevään 5a pykälään lisättiin momentti liittyen uuteen velallisen keskeyttämisoikeudesta kertovaan pykälään. Uuden momentin mukaan maksuvaatimuksessa on kerrottava tästä oikeudesta ja selostettava miten keskeytystä voidaan pyytää ja mitkä ovat pyynnön oikeusvaikutukset. Oikeudesta tulee ilmoittaa vasta, kun saatava on kokonaan erääntynyt. Maksuvaatimuksessa tulee olla myös maininta siitä, että keskeytyspyyntö ei estä velkojaa perimästä saatavaa tuomioistuimessa tai ulosotossa. Oikeudesta keskeytyspyynnön tekemiseen tulee kertoa velalliselle selkeästi ja helposti ymmärrettävästi. Mikäli velkoja ei toimi näin, velallisella ei ole pääsääntöisesti velvollisuutta korvata aiheutuneita perintäkuluja. (HE 57/2012 vp, 34-35; LaVM 14/2012 vp; Perintälaki 22.4.1999/513.)

Uudistuksessa 5a pykälään lisättiin myös uusi momentti, jonka tarkoituksena on täydentää jo aiemmin säädettyä velvollisuutta ilmoittaa velkojan nimi maksuvaatimuksessa. Uuden momentin avulla halutaan minimoida epäselvyyksien aiheuttamat tilanteet, joissa velalliselle syntyy tarve ottaa yhteyttä toimeksisaajaan saatavan oikeellisuuden selvittämiseksi tai joissa velallinen kiistää saatavan aiheuttomasti. Momentissa säädetään, että velalliselle on maksuvaatimuksessa ilmoitettava myös velkojasta alun perin käytetty nimi, jos velkojasta sittemmin käytetään eri nimeä

kuin saatavan perusteena olevassa sopimuksessa tai muussa toimesta. Tämä koskee myös siirrettyä saatavaa, jolloin maksuvaatimuksessa on ilmoitettava alkuperäisen velkojan nimi. (HE 57/2012 vp, 35; LaVM 14/2012 vp; Perintälaki 22.4.1999/513.)

Alkuperäisen perintälain mukaan perintätoimintaa ammattimaisesti harjoittava ei saa vaatia maksua kuluttajasaatavasta tuomioistuimessa ennen kuin velalliselle on annettu tai lähetetty ainakin yksi maksuvaatimus (6 §). Tämän lisäksi maksuvaatimuksessa olevien maksu- ja huomautusaikojen on pitänyt päättyä. Pykälä lisättiin lakiin, koska pidettiin kohtuullisena, että kuluttajavelallisella on saatavan erääntymisen jälkeen tilaisuus selvittää ja korjata esimerkiksi unohtamisesta johtuva laiminlyönti ilman, että hänelle aiheutuisi lisäkuluja ja hankaluuksia oikeudenkäynnistä. Pykälää perusteltiin myös sillä, että se vastasi hyvää perintätapaa ja muutenkin perintälain esikuvina olleiden Ruotsin ja Norjan voimassa ollutta lainsäädäntöä. Koska pykälä liittyy 5 §:ssä säädettyyn velvollisuuteen, myös tämä pykälä koskee vain ammattimaista perintää. (HE 199/1996 vp; Perintälaki 22.4.1999/513.)

Se, että maksuvaatimusta ei toimiteta, ei estä kuitenkaan asian vireillepanoa tuomioistuimessa tai sen käsittelyä, sillä velallinen on saanut tarvittavat tiedot jo haastehakemuksessa. Muutenkaan maksuvaatimuksen lähettämisvelvollisuus ei ole täysin poikkeukseton. Jos tuomioistuin käsittelyn siirtyminen aiheuttaisi velkojalle oikeudenmenetyksen, tai jos on muu painava syy, saa velkoja vaatia maksua tuomioistuimessa vaikka hän ei olisi toimittanut maksuvaatimusta velalliselle tai siinä olleet määräajat eivät olisi vielä umpeutuneet. Tällainen tilanne voi olla käsillä jos saatava uhkaa vanhentua tai on selvää, että velallinen yrittää vältellä saatavan maksua. (HE 199/1996 vp; Perintälaki 22.4.1999/513.)

Vuoden 2013 uudistuksessa selvennettiin määräystä, että 6 pykälä koskee vain ammattimaista perintää. Täsmennys tehtiin samoista syistä kuin 5 §:lle tehty täsmennys. Ilmaisua ”perintätoimintaa ammattimaisesti harjoittava” täsmennettiin lisäämällä teksti ”joka perii kuluttajasaatavaa toisen lukuun tai sille yksinomaan perintätarkoituksessa siirrettyä saatavaa”. Tämän lisäksi poikkeus maksuvaatimuksen toimittamiseen ennen oikeudenkäyntiä siirrettiin omaksi momentikseen ja siihen lisättiin uusi kohta, jossa viitataan uudistuksen yhteydessä säädettyihin uusiin pykäliin velallisen kiistämis- ja keskeyttämisoikeudesta. Uuden kohdan mukaan kuluttajasaatavaa saa periä tuomioistuimessa ilman, että maksuvaatimusta olisi lähetetty, jos velallinen on uusien 4 b ja 4 c pykälien nojalla kiistänyt maksuvelvollisuutensa tai pyytänyt perinnän keskeyttämistä ja asian siirtämistä oikeudelliseen perintään. (HE 57/2012 vp, 35; Perintälaki 22.4.1999/513.)

4.2.4 Perintäkulujen sääntely

Ennen perintälain säätämistä vuonna 1999 ei perintäkulujen korvaamisesta ollut säädetty laissa. Alkuperäiseen perintälakiin otettiin siksi perintäkuluja koskeva pykälä (10 §). Pykälään kirjattiin kohtuullisuusvaatimus, jonka mukaan velallinen on velvollinen korvaamaan kohtuulliset perintäkulut velkojalle. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan velallisella on korvausvastuu riippumatta siitä, periikö saatavaa velkoja itse omaan lukuunsa vai toimeksisaaja velkojan lukuun. Alkuperäisen perintälain mukaan perintäkulujen kohtuullisuuteen vaikuttavat saatavan suuruus, suoritettu työ määrä, perintätehtävän tarkoituksenmukainen suoritustapa ja muut seikat. Lakiin säädetyn hyvän perintätavan mukaan velalliselle ei saa aiheuttaa tarpeettomia kuluja perinnällä. Tämän mukaisesti perintäkuluja koskevaan pykälään säädettiin momentti, jonka mukaan velallinen ei ole velvollinen korvaamaan perintäkuluja, jos velkoja tai toimeksisaaja on menetellyt hyvän perintätavan tai maksuvelvollisuuden kiistämisestä, velallisen oikeudesta saada tietoja tai tratasta säädettyjen pykälien vastaisesti tai jos perintätoimintaa ammattimaisesti harjoittava ei ole lähettänyt velalliselle lain velvoittamaan maksuvaatimusta. Tällaisen menettelyn moitittavuus tai laiminlyönti tulee olla vähäistä suurempaa, jotta velallinen ei olisi velvollinen korvaamaan perintäkuluja. (HE 199/1996 vp; Perintälaki 22.4.1999/513.)

Vuoden 2013 uudistuksessa selvennettiin mihin velallisen korvausvelvollisuus perustuu. Tarkennus tehtiin, koska haluttiin selventää, että velallisella on korvausvelvollisuus vain pääsaatavan velkojalle ja että toimeksisaajalla ei ole oikeutta vaatia korvauksia perintäkuluista omissa nimissään. Näiden syiden takia lakiin lisättiin kohta, jonka mukaan velallisen korvausvelvollisuus voi perustua sekä velkojan omista perintätoimista aiheutuviin kuluihin sekä kuluihin, joita velkojalle aiheutuu sen johdosta, että velkojan on suoritettava toimeksisaajalle korvausta perinnän suorittamisesta. Samalla pykälään lisättiin viittaukset uusiin 4b, 4c ja 5a §:iin ja muutettuun 7 §:ään. (HE 57/2012 vp, 36; Perintälaki 22.4.1999/513.)

4.2.5 Perintäkulujen enimmäismäärät

Perintäkulujen enimmäismääriä koskeva pykälä (10 a §) lisättiin perintälakiin vuonna 2005 aiemmin luvussa 4.1 kerrottujen syiden takia. Pykälä koskee ainoastaan kuluttajasaatavien perintäkulujen enimmäismääriä eikä yrityssaatavien osalta perintäkulujen enimmäismäärää ole perintälaissa säädetty. Tuolloin säädettiin että maksumuistutuksesta saa vaatia enintään 5 euroa. Tämä säännös koskee niin velkojan itse suorittamaa perintää kuin toimeksisaajan suorittamaa perintää. Vuonna

2005 säädetyssä pykälässä säädettiin myös, että maksuvaatimuksesta voidaan vaatia enintään 21 euroa saatavan pääoman ollessa 250 euroa tai vähemmän ja 45 euroa, jos saatavan pääoma on yli 250 euroa. Tämä porrastus vastasi tuolloin voimassa ollutta porrastusta summaaristen velkomusasioiden oikeudenkäyntikuluissa. Vuonna 2005 suoraan ulosottokelpoista saatavaa koskevasta maksuvaatimuksesta perittävää enimmäismäärää ei nostettu, mutta sen paikkaa lakitekstissä muutettiin muiden perintäkulojen enimmäismäärien yhteyteen. Suoraan ulosottokelpoista saatavaa koskevasta maksuvaatimuksesta sai edelleen periä 12 euroa, mikä vastasi tuolloin voimassa ollutta toiseksi alinta ulosoton taulukkomaksua. Vuonna 2005 säädetyin pykälän mukaan yhdessä velallisen kanssa laaditusta kirjallisesta maksusuunnitelmasta saa periä enintään 30 euroa. Nämä äsken luetellut enimmäismäärät koskevat vain tilanteita, joissa perintätoimintaa ammattimaisesti harjoittava perii saatavaa toisen lukuun eli perintää hoitaa toimeksisaaja. Samalla säädettiin, että muusta kuin kirjallisesta maksumuistutuksesta saa vaatia todelliset kulut ja että kulut voidaan periä keskimäärin käytetystä muistuttamistavasta aiheutuvien todellisten kustannusten mukaisina. Tällä kohdalla viitattiin lähinnä puhelimitse esitettyihin maksumuistutuksiin. (HE 21/2004 vp 10-11; LaVM 14/2004 vp; Laki saatavien perinnästä annetun lain muuttamisesta 21.1.2005/28.)

Ylipäätään vuonna 2005 säädetyin pykälän viimeisen momentin mukaan velalliselta saa kaikkien edellä säädettyjen perimistoimien osalta vaatia todelliset perintäkulut, jos saatavan perintä on aiheuttanut enimmäismäärät ylittäviä kuluja tavanomaista suuremman työmäärän vuoksi. Tällöin velalliselle on ilmoitettava enimmäismäärän ylittymisestä ja esitettävä erittely vaadituista perintä kuluista ja niiden perusteista. Säädettyä perintäkulojen enimmäismääriä ei saa ylittää suoraan ulosottokelpoisen saatavan osalta. (HE 21/2004 vp, 11; LaVM 14/2004 vp; Laki saatavien perinnästä annetun lain muuttamisesta 21.1.2005/28.)

Kuluttajariitalautakunta on vuoden 2005 uudistuksen jälkeen ottanut kantaa perintäkuluihin muun muassa kahdessa samankaltaisissa vuonna 2007 antamassaan päätöksessä. Molemmissa tapauksissa perintätoimistot olivat perineet velallisilta perintäkulut, jotka ylittivät huomattavasti perintälaissa 2005 säädetyt perintäkulojen enimmäismäärät. Perintälain mukaan velalliselta saa vaatia todelliset perintäkulut, jos perinnästä on sen edellyttämän tavanomaista suuremman työmäärän vuoksi aiheutunut enimmäismäärän ylittäviä kuluja. Kuluttajariitalautakunnan mukaan kummassakaan tapauksessa ei ollut aiheellista periä enimmäismääriä ylittäviä kuluja, koska perintä ei ole edellyttänyt tavanomaista suurempaa työmäärää. Molemmissa tapauksissa kuluttajariitalautakunta suositteli, että velallisella on velvollisuus maksaa perintäkuluista vain

perintälain enimmäismäärän mukainen osa. (Kuluttajariitalautakunta 30.11.2007 D 1486/37/07; Kuluttajariitalautakunta 10.12.2007 D 2401/37/07.)

Vuoden 2013 uudistuksessa tehtiin muutoksia perintäkulujen enimmäismääriin ja niiden porrastuksiin. Samalla säädettiin omat enimmäismäärät uudesta maksuvaatimuksesta, velkojan kanssa samaan taloudelliseen kokonaisuuteen kuuluva perintätoiminnan harjoittajan lähettämästä maksuvaatimuksesta ja maksuajanpidennyksestä perittäville perintäkuluille. Perintäkulujen enimmäismäärien säätämisen yhteydessä vuonna 2005 lakivaliokunta totesi, että perintäkulujen kehitystä on seurattava säännöllisesti. Vuonna 2013 uudistusta valmisteltaessa katsottiin, että perintäkuluja tulisi laskea, sillä perintätoiminnan käytännöt olivat kehittyneet; perintä oli muuttunut automaattisemmaksi ja kustannustehokkaammaksi. Haluttiin, että kustannussäästöt koituisivat myös velallisten hyväksi. Perintäkulujen enimmäismäärien muuttamista tukivat myös inflaatiokehitys, tuottajahintaindeksin hintakehitys ja ansiotason kehitys. Haluttiin varmistaa, että perintäkulut ovat kohtuulliset suhteessa saatavan määrään. Kohtuuttoman suurien perintäkulujen katsottiin pahentavan velkaantumisen aiheuttamia ongelmia ja vaikeuttavan velkaantumisen hoitoa. (HE 57/2012 vp, 17; LaVM 14/2004 vp; Perintälaki 22.4.1999/513.)

Uudistuksen jälkeen kirjallisesta maksumuistutuksesta saa edelleen periä enintään 5 euroa perintäkuluja. Maksuvaatimuksen perintäkulujen enimmäismäärään säädettiin kolmiportainen asteikko, koska tavoitteena oli, että tavanomaisten ja selvien kuluttajasaatavien maksuvaatimuksista ei synny suhteettoman suuria kuluja. Uuden asteikon mukaan maksuvaatimuksesta saa periä enintään 14 euroa, jos saatavan pääoma on enintään 100 euroa, 24 euroa, jos saatavan pääoma on 100–1000 euroa ja 50 euroa, jos saatavan pääoma on yli 1000 euroa. Uudistuksessa suoraan ulosottokelpoisen saatavan maksuvaatimuksesta perittävää enimmäismäärää nostettiin 12 eurosta 14 euroon. Hallituksen esityksessä perittävän summan haluttiin olevan samansuuruinen kuin alle 100 euron yksityisoikeudellisista saatavista perittävän perintäkulun. Katsottiin, että nämä molemmat saatavat ovat samankaltaisia ja rutiininomaisesti perittäviä saatavia ja niistä perittävien perintäkulujen tulisi siksi olla samansuuruiset. Hallituksen esityksen mukaan myöhemmästä maksuvaatimuksesta aiheutuu pienempi työmäärä kuin ensimmäistä lähettäessä, joten siitä pitäisi myös periä pienemmät kulut. Siksi lakiin säädettiin kohta, jonka mukaan toisesta maksuvaatimuksesta saa vaatia vain puolet säädetyistä enimmäismääristä. Lakiin säädettiin myös oma kohta koskemaan tilanteita, joissa saatavaa perii velkojan kanssa samaan taloudelliseen kokonaisuuteen kuuluva perintätoiminnan harjoittaja. Tällöin maksuvaatimuksesta saa periä enintään 5 euroa. (HE 57/2012 vp, 17-18; LaVM 14/2004 vp; Perintälaki 22.4.1999/513.)

Uudistuksessa maksuajan pidennyksestä perittävälle perintäkululle säädettiin enimmäismäärä. Tämä johtui siitä, että lakiuudistusta valmistellessa oli havaittu, että käytännössä kuluttajavelallisilta peritään usein suhteettoman suuria kuluja maksuajan pidennyksistä. Niinpä pykälään perintäkulujen enimmäismääristä säädettiin kohta, jonka mukaan velallisen pyynnöstä tehdystä maksuajanpidennyksestä saa periä enintään 5 euron korvauksen. Säännös koskee niin velkojan itse omaan lukuunsa suorittamaa kuin toimeksisaajan suorittamaa perintää. Säännöstä sovelletaan vain jo erääntyneen saatavaan, eikä se koske näin ollen ennen erääntymistä tehtäviä sopimuksia maksuajan pidennyksestä tai eräpäivän siirrosta. 5 euron enimmäismäärä sisältää kaikki kulut, joita maksuajan pidennyksestä velkojalle aiheutuu, kuten esimerkiksi velalliselle mahdollisesti lähetettävä vahvistus maksuajan pidennyksestä ja laskelma määrästä, joka velallisen tulee maksaa. Velkoja ei voi siis maksuajan pidennyksen yhteydessä periä perintäkuluja uudesta maksumuistutuksesta tai maksuvaatimuksesta. Perintäkuluja saa periä ainoastaan velallisen pyynnöstä tapahtuneesta maksuajan pidennyksestä. Tämä uusi säännös ei vaikuta velallisen velvollisuuteen maksaa viivästyskorkoa siirtoajalta, vaan se määräytyy sopimusehtojen ja korkolain perusteella. (HE 57/2012 vp, 18-19 ja 37; Perintälaki 22.4.1999/513.) Seuraavasta taulukosta löytyvät ajantasaisen perintälain mukaiset perintäkulut. Aiemmin voimassa olleet enimmäismäärät ja porrastukset on merkitty sulkuihin. Mikäli asiasta ei ole säädetty ennen uudistusta, on kohta jätetty taulukossa tyhjäksi. Maksusuunnitelmasta perittävien perintäkulujen enimmäismäärät käydään läpi myöhemmin.

TAULUKKO 1. Kuluttajasaatavan perintäkulujen enimmäismäärät 16.3.2013 alkaen.

Kuluttajasaatavan perintäkulujen enimmäismäärät						
Saatavan pääoma	max. 100€		100€-1000€		yli 1000€	
	(max. 250€)		(yli 250€)			
	T*	S**	T*	S**	T*	S**
Maksumuistutus	5€ (5€)	5€ (5€)	5€ (5€)	5€ (5€)	5€ (5€)	5€ (5€)
1. maksuvaatimus	14€ (21€)	14€ (12€)	24€ (45€)	14€ (12€)	50€	14€
2. maksuvaatimus	7€	7€	12€	7€	25€	7€
Maksuajanpidennys	5€	5€	5€	5€	5€	5€

*Tavallinen kuluttajasaatava=T **Suoraan ulosottokelpoinen kuluttajasaatava=S

Vuonna 2013 myös maksusuunnitelmasta perittävän enimmäismäärän koskevaa kohtaa muutettiin. Edelleen kohta koskee niin velkojan itsensä kuin toimeksisaajan suorittamaa perintää. Maksusuunnitelman tuli aiemmin olla kirjallinen, mutta nyt se voidaan tehdä myös muulla pysyvällä tavalla. Aikaisempaa kiinteää enimmäismäärää (30 euroa) porrastettiin saatavan pääoman mukaan ja maksusuunnitelman erät otettiin sääntelyyn mukaan. Muutoksen tavoitteena oli, että maksusuunnitelmasta perittävä korvaus olisi aikaisempaa asianmukaisemmassa suhteessa saatavan suuruuteen ja maksusuunnitelmasta aiheutuvan työn määrään. Uudistuksessa otetaan huomioon myös maksusuunnitelman erien lukumäärä. Tällä muutoksella halutaan kannustaa osapuolia neuvottelemaan entistä pidempiä ja velallisen maksukyvyn kannalta realistisempia maksusuunnitelmia. Mikäli maksusuunnitelmaa muutetaan olennaisesti, voidaan toimenpide rinnastaa uuden maksusuunnitelman tekemiseen, josta voidaan periä kulut erikseen, mikäli perintälain 10 c §:n edellytykset täyttyvät. Perintälain uudistuksen jälkeen maksusuunnitelmasta saadaan periä 20–50 euroa saatavan pääomasta riippuen ja maksusuunnitelmassa voi olla enintään 4 maksuerää. Aiemmin suoraan ulosottokelpoisen saatavan maksusuunnitelman perintäkulun enimmäismäärää koski sama säännös kun tavallisen saatavan maksusuunnitelmaa. Uudistuksessa suoraan ulosottokelpoiselle saatavalle säädettiin oma enimmäismääränsä, joka on nyt 20 euroa. (HE 57/2012 vp, 19 ja 37-38; LaVM 14/2004 vp; Perintälaki 22.4.1999/513.) Alla

olevassa taulukossa on esitetty maksusuunnitelmista perittävien perintäkulujen enimmäismäärät sellaisina kuin ne ovat ajantasaisessa perintälaissa.

TAULUKKO 2. Perintälain mukaiset maksusuunnitelmakulut 16.3.2013 alkaen

Maksusuunnitelmista perittävien perintäkulujen enimmäismäärät			
Saatavan pääoma	max. 100€	100€ - 1000€	yli 1000€
Tavallinen kuluttajasaatava	20€	30€	50€
Suoraan ulosottokelpoinen kuluttajasaatava	20€	20€	20€

4.2.6 Perintätoimien sääntely

Perintäkulujen lisäksi perintälaissa säädellään perintätoimia. Perintätoimia kontrolloidaan asetetuilla aikarajoilla ja perintätoimien enimmäiskappalemäärillä. Enimmäiskappalemäärät koskevat perintätoimia, joista peritään perintäkulu.

Pykälä (10 b §) koskien perinnän aikarajoja lisättiin perintälakiin vuonna 2005. Pykälässä säädetään perintätoimien aikarajoista, joiden noudattaminen on edellytys sille, että velallinen voidaan vaatia maksamaan perintäkuluja. Tuolloin lain valmistelussa käytettiin pohjana Kuluttajaviraston tekemiä selvityksiä, joiden mukaan maksuvaatimusten väliajat saattoivat perintätoimistosta riippuen olla hyvinkin lyhyet. Vähimmäisaikojen säätäminen lakiin katsottiin aiheelliseksi, jotta kuluttajavelallista ei turhaan rangaistaisi esimerkiksi pienestä unohduksesta eikä muutenkaan pidetty tarpeellisenä taikka kohtuullisena sitä, että vähäinenkin maksuviivästys aiheuttaisi lisäkustannuksia velalliselle. Aikarajojen säätämisellä lakiin täsmennettäisiin myös hyvän perintätavan mukaista vaatimusta, jonka mukaan velalliselle ei saa aiheuttaa tarpeettomasti kuluja esimerkiksi lähettämällä lyhyin väliajoin maksullisia maksumuistutuksia tai maksuvaatimuksia. Näiden perusteiden takia vuonna 2005 perintälakiin säädettiin uusi pykälä 10b, jonka mukaan velalliselta voidaan vaatia maksumuistutukseen liittyviä perintäkuluja vain jos velalliselle on vähintään 14 vuorokautta ennen saatavan erääntymistä lähetetty lasku tai muu

erääntymisilmoitus ja erääntymisestä on ennen maksumuistutuksen lähettämistä kulunut toiset 14 vuorokautta. Uudesta maksumuistutuksesta tai –vaatimuksesta saa periä perintäkulut ainoastaan jos edellisestä perintätoimesta on kulunut vähintään 14 päivää. (HE 21/2004 vp 6-7 ja 11; LaVM 2004 vp; Perintälaki 22.4.1999/513.)

Vuonna 2013 10b pykälään tehtiin vain muutamia muutoksia ja se jäi muuten voimaan kuten aiemminkin. Pykälään tehtiin 10 a §:ssa tehtyihin maksuvaatimuksia koskeviin muutoksiin liittyvä seurannaismuutos. Pykälään lisättiin myös uusi momentti liittyen uuteen 10 a §:ssä säädettyyn maksuajan pidennykseen. Uuden momentin mukaan maksuajan pidennyksestä voidaan periä kuluja ainoastaan, jos maksuajan pidennys on vähintään 14 päivää. Tällä säädöksellä siis estetään kulujen periminen alle 14 päivän pituisista maksuajan pidennyksistä. (HE 57/2012 vp, 38; Perintälaki 22.4.1999/513.)

Kuluttajariitalautakunnan 18.2.2008 antamassa päätöksessä käsiteltiin perintätoimien aikarajoja. Tapauksessa pankki oli lähettänyt velalliselle kirjallisen maksumuistutuksen, josta veloitettiin 5 euron perintäkulu. Pankki oli lähettänyt maksumuistutuksen 5 päivää saatavan erääntymisen jälkeen eikä perintälain mukainen 14 päivän määräaika ollut ehtinyt kulua. Tästä syystä kuluttajariitalautakunta suositti, että pankki palauttaa velalliselle maksumuistutuksesta perityt 5 euroa. (Kuluttajariitalautakunta 18.2.2008 D 3114/39/06, Kuluttajariitalautakunta.)

Ennen vuotta 2013 perintälaissa ei säädelty maksuvaatimusten ja maksusuunnitelmien, tai muidenkaan perimistoimien, enimmäismääriä. Enimmäismääriä rajoittivat ainoastaan perintälaissa alusta asti ollut perintäkulujen kohtuusvaatimus sekä vuonna 2005 säädetyt rajat velallisen kokonaiskuluvastuusta. Kuluttaja-asiamies oli myös joulukuussa 2007 antamassaan hyvää perintätapaa käsittelevässä linjauksessaan antanut suosituksen, että maksumuistutuksen lisäksi velalliselle lähetettäisiin enintään kaksi maksuvaatimusta. Jo vuoden 2005 perintälain muutoksen yhteydessä kiinnitettiin huomiota siihen, että perintätoimistojen velallisille lähettämien maksuvaatimusten lukumäärä vaihteli suuresti perintätoimistoittain. Tuolloin lakiin ei kuitenkaan säädetty rajoituksia perintätoimenpiteiden määrille. (HE 21/2004 vp, 4; HE 57/2012 vp, 18; Perintälaki 22.4.1999/513.)

Vuoden 2013 perintälain uudistuksen yhteydessä perintälakiin lisättiin kuitenkin pykälä, jolla maksullisten perintätoimenpiteiden enimmäismääriä rajoitettiin (10 c §). Uudistusta valmisteltaessa oli havaittu, että perintäkulujen kokonaismäärän suuruuteen vaikuttavat eniten maksumuistutusten ja maksuvaatimusten kappalemäärä. Hallituksen esityksessä viitattiin Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimukseen, josta selvisi lisäksi, että Kuluttaja-asiamiehen antaman hyvää perintätapaa koskevan linjauksen mukainen suositus enintään kahden maksuvaatimuksen

lähettämisestä ylitettiin usein. Maksusuunnitelmien määrää haluttiin rajoittaa, jotta varmistettaisiin, että maksusuunnitelmia tehtäessä velallisen tilanteeseen paneudutaan tarpeeksi ja saataisiin aikaan heti realistinen maksusuunnitelma suhteessa velallisen maksukykyyn. Uusia rajoituksia perusteltiin myös sillä, että vapaaehtoista perintää ei tule aiheettomasti jatkaa tai pitkittää, vaan oikeudelliseen perintään siirtäminen voi olla ongelmallisissa tapauksissa niin velallisen kuin velkojan eduksi, sillä se katkaisee mahdollisen velkakierteen. Maksullisten perintätoimenpiteiden enimmäismäärien säätely tuki myös vahvasti vuoden 2013 uudistuksen tavoitetta kohtuullistaa perintäkuluja ylipäättäen. (HE 57/2012 vp, 18; LaVM 14/2012 vp; Perintälaki 22.4.1999/513.)

Maksuvaatimusten enimmäiskappalemäärän säätelyn tarpeellisuus on tullut ilmi myös oikeuskäytännössä. Tammikuussa 2013 annetussa markkinaoikeuden päätöksessä käsitellään juuri kuluttaja-asiamiehen antamia suosituksia hyvästä perintätavasta. Kuluttaja-asiamiehen mukaan perintätoimisto on toiminut hyvän perintätavan vastaisesti, kun se oli lähettänyt velalliselle enemmän kuin kaksi maksullista maksuvaatimusta. Muun muassa tästä syystä kuluttaja-asiamies vaati, että perintätoimistolle asetetaan kielto jatkaa tällaista toimintaa. Perintälain uudistus oli tuolloin jo hyväksytty, mutta se ei ollut tullut vielä voimaan ja uudistuksen voimaantulosäännöksen mukaan kyseistä pykälää enimmäiskappalemäärästä (10 c) sovelletaan vasta voimaantulon jälkeen suoritettavaan perintätoimintaan. Siksi markkinaoikeus katsoi, että se ei voi pelkästään kuluttaja-asiamiehen suosituksiin perustuen määrätä kielloa. Markkinaoikeus perusti päätöksensä voimassa olevaan lainsäädäntöön eikä voinut määrätä kielloa perintälain uusien pykälien perusteella. Mikäli pykälä enimmäiskappalemäärästä olisi jo ollut voimassa, olisi markkinaoikeus voinut antaa kiellon. (MAO 25.1.2013 23/13, Finlex.)

Uuden 10c pykälän mukaan samasta kuluttajasaatavasta saa periä kuluja enintään kahdesta maksuvaatimuksesta ja enintään yhdestä maksusuunnitelmasta. Velalliselta saa kuitenkin periä kuluja enintään kahdesta maksusuunnitelmasta, jos saatavan pääoma on yli 100 euroa, eikä kyse ole suoraan ulosottokelpoisesta saatavasta. Pykälä koskee siis ainoastaan kulukorvaukseen oikeuttavia maksuvaatimuksia ja maksusuunnitelmia. Velkoja voi edelleen lähettää velalliselle useampiakin maksuvaatimuksia tai tehdä velallisen kanssa useampia maksusopimuksia, kunhan ei peri niistä kuluja velalliselta. Pykälä ei rajoita muunlaisten perintätoimien, kuten maksuajan pidennysten, enimmäiskappalemäärää. Pykälä koskee saman kuluttajasaatavan perintää, millä tarkoitetaan samaan sopimukseen perustuvia tai muuten samasta perusteesta johtuvia saatavia. Samaa saatavaa ovat esimerkiksi erääntyneet vuokrat, vaikka ne olisivat eri kuukausien vuokria. (HE 57/2012 vp, 38-39; LaVM 14/2012 vp; Perintälaki 22.4.1999/513.)

Pykälään on säädetty joustovaraa ja enimmäismääristä voidaan poiketa tiettyjen edellytysten täytyessä. Enimmäismäärät saadaan ylittää, jos siihen on ollut erityistä aihetta eikä toteutettuja enimmäismäärän ylittäviä perintätoimia voida pitää suhteettomina erityisesti saatavan pääoman suhteen. Erityisiä aiheita ylittää enimmäismäärät voivat olla esimerkiksi useassa erässä erääntyvä saatava, velallisen antamat totuudenvastaiset tai harhaanjohtavat tiedot, joiden tarkoitus on ollut vaikeuttaa perintää, tai jos samassa velassa on useampia osallisia, jolloin kullekin lähetetään omat maksuvaatimuksensa. Enimmäismäärät voidaan ylittää myös esimerkiksi velallisen laiminlyödessä tehtyä maksusuunnitelmaa tai jos velallisen laiminlyönti johtuu siitä, että hänen olosuhteensa ovat maksusuunnitelman tekemisen jälkeen muuttuneet sellaisesta syystä johtuen, jota velkoja riittävistä tiedoista huolimatta ei ole voinut ottaa huomioon maksusuunnitelmaa tehdessä. Erityinen aihe voi olla myös se, että velkojan täytyy muistuttaa velallista velasta, joka uhkaa vanhentua ilman tällaista vanhentumista katkaisevaa toimenpidettä. Mikäli pykälässä säädetyt enimmäismäärät ylitetään, täytyy velkojan antaa velalliselle erittely toteutetuista perintätoimista sekä ilmoitettava syyt, joiden takia enimmäismäärien ylittämiseen on ollut erityistä aihetta. (HE 57/2012 vp, 38-39; LaVM 14/2012 vp; Perintälaki 22.4.1999/513.)

4.2.7 Velallisen kokonaiskuluvastuu

Vuonna 2005 perintälakiin lisättiin pykälä koskien velallisen kokonaiskuluvastuuta (10 d §). Kokonaiskuluvastuu haluttiin säätää samasta syystä kuin samassa yhteydessä tehdyt muutkin tarkennukset perintäkuluihin eli jotta varmistettaisiin kuluttajasaatavien perintäkulujen kohtuullisuus ja riittävä yhdenmukaisuus. Pykälän mukaan velalliselta saa samasta kuluttajasaatavasta periä perintäkuluina enintään 190 euroa, kun saatavan pääoma on enintään 250 euroa ja 220 euroa, jos saatavan pääoma on yli 250 euroa. Tämä porrastus ja enimmäismäärät vastasivat tuolloin voimassa ollutta summaaristen eli riidattomien velkomusasioiden oikeudenkäyntikulujen perustaksojen porrastusta ja enimmäismääriä. Näin haluttiin varmistaa, että vapaaehtoisesta perinnästä johtuvat kulut eivät nousisi oikeudellisen perinnän kuluja suuremmaksi. Velalliselta saa vaatia enimmäismäärän ylittävät todelliset perintäkulut, mikäli perinnän suorittaminen on ollut poikkeuksellisen vaikeaa eikä kulut aiheuttavia perintätoimia voida pitää suhteettomina ottaen huomioon erityisesti saatavan pääoma. Perintä on voinut olla poikkeuksellisen vaikeaa lähinnä, jos velallinen on omilla aktiivisilla toimillaan tietoisesti pyrkinyt vaikeuttamaan perinnän suorittamista. Mikäli enimmäismäärät ylitetään, tulee velalliselle antaa selvitys, jossa on erittely vaadituista kuluista perusteluineen sekä selvitys, mistä syystä kokonaiskulujen enimmäismäärä on ylitetty.

Suoraan ulosottokelpoisesta saatavasta sai vuoden 2005 pykälän mukaan periä perintäkuluina enintään 59 euroa, mikä vastasi tuolloin voimassa olleen perintälain mukaan määrää, joka voidaan yhteensä enintään veloittaa yhdestä maksumuistutuksesta, kahdesta maksuvaatimuksesta ja yhdestä maksusuunnitelmasta. Suoraan ulosottokelpoiselle saatavaa koskevaa kokonaiskulujen enimmäismäärää ei saa ylittää. (HE 21/2004 vp 11; LaVM 14/2004 vp; Perintälaki 22.4.1999/513.)

Vuoden 2013 uudistuksessa pykälän paikkaa perintälaissa vaihdettiin 10 c:stä 10 d:n. Tämän lisäksi velallisen kokonaiskuluvastuun enimmäismääriä alennettiin. Vuoden 2013 lakiuudistuksen yhtenä tavoitteena oli varmistaa perintäkulujen kohtuullisuus ja siksi kokonaiskuluvastuun lähtökohdaksi otettiin perintäprosessiin sisältyvistä perintätoimenpiteistä aiheutuvat kulut, kun aiemmin perusteena oli ollut yhdenmukaisuus oikeudellisen perinnän kanssa. Kokonaiskuluvastuun porrastusta muutettiin niin, että perintäkuluja saa vaatia yhteensä enintään 60 euroa saatavan pääoma ollessa enintään 100 euroa, 120 euroa saatavan pääoma ollessa 100–1000 euroa ja 210 euroa, kun saatavan pääoma on yli 1000 euroa. Samalla suoraan ulosottokelpoisen saatavasta perittävää kokonaiskulun enimmäismäärää laskettiin 51 euroon. Uudet enimmäismäärät vastasivat kahdesta maksumuistutuksesta, kahdesta maksuvaatimuksesta ja kahdesta maksusuunnitelmasta perittävien enimmäiskulujen yhteismäärää korotettuna 15 prosentilla ja pyöristettynä lähimpään kymmeneen euroon. 15 prosentin joustovaran lisäämisellä summaan haluttiin kattaa mahdollisista muista perimistoimista, kuten maksuajan pidennyksestä, aiheutuvat kohtuulliset kulut. Alle 100 euron saatavien ja suoraan ulosottokelpoisten saatavien kohdalla enimmäismäärä vastasi muuten edellä mainittua mutta siihen sisältyi vain yksi maksuvaatimus. (HE 57/2012 vp, 19-20 ja 39; LaVM 14/2012 vp; Laki saatavien perinnästä 22.4.1999/513.)

4.2.8 EU:n maksuviivästysdirektiivin vaikutukset perintälakiin

Euroopan parlamentti ja neuvosto antoi 16.2.2011 direktiivin 2011/7/EU kaupallisissa toimissa tapahtuvien maksuviivästysten torjumisesta. Tätä direktiiviä kutsutaan yleisesti maksuviivästysdirektiiviksi. Direktiivin tavoitteena on sen nimen mukaisesti torjua kaupallisissa toimissa tapahtuvia maksuviivästyksiä ja näin varmistaa EU:n sisämarkkinoiden moitteeton toiminta ja edistää yritysten kilpailukykyä. Direktiiviä sovelletaan kaikkiin kaupallista toimista korvauksena suoritettaviin maksuihin. Direktiivi on luonteeltaan minimidirektiivi, mikä tarkoittaa että jäsenvaltiot voivat pitää voimassa tai saattaa voimaan säädöksiä, jotka ovat velkojalle edullisempia kuin direktiivin noudattamiseksi on tarpeen. Direktiivissä säädetään, että viivästyskoron tullessa

maksettavaksi velkojalla on oikeus saada velalliselta vähintään kiinteä 40 euron korvaus. Tämä korvaus on direktiivin mukaan maksettava korvauksena velkojan omista perintäkuluista ilman, että on tarpeen lähettää maksumuistutusta. Koska Suomen lainsäädäntöön ei sisältynyt direktiivin tarkoittamaa säädöstä 40 euron suuruudesta kiinteästä korvauksesta perintäkuluista, säädettiin perintälakiin vuonna 2013 tämän sisältöinen pykälä (10 e §). Muut maksuviivästysdirektiivin vaatimat säädökset löytyvät vuonna 2013 säädetyistä laista kaupallisten sopimusten maksuehdoista. (HE 57/2012 vp, 5 ja 14.)

Edellä kerrotuista syistä perintälakiin säädettiin uusi pykälä perintäkulujen vakiokorvauksesta. Pykälä koskee maksuja, jotka elinkeinonharjoittajan tai hankintayksikön eli velallisosapuolen on suoritettava elinkeinonharjoittajalle eli velkojaosapuolelle vastikkeena hankkimastaan tavarasta tai palvelusta. Pykälän mukaan velkojalla on oikeus 40 euron suuruiseen vakiokorvaukseen, jos velallisen maksu viivästyy niin, että velkojalle syntyy oikeus viivästyskorkoon. Viivästyskorko taas määräytyy korkolain mukaan. Mikäli velkoja suorittaa vakiokorvauksesta huolimatta muita perintäkuluihin oikeuttavia perintätoimenpiteitä, on hänellä oikeus saada niistä korvaus velalliselta vain niiltä osin kuin kulut ylittävät tuon 40 euron vakiokorvauksen. Oikeus vakiokorvaukseen syntyy suoraan maksuviivästyksen perusteella eikä vakiokorvauksen edellytyksenä näin ollen ole mikään erillinen perintätoimenpide kuten maksuvaatimuksen lähettäminen. Jos kyseessä on useassa erässä suoritettava saatava ja useamman erän maksaminen viivästyy, velkojalla on oikeus vakiokorvaukseen jokaisen viivästyneen maksuerän osalta erikseen. (HE 57/2012 vp, 39-40; Perintälaki 22.4.1999/513.)

4.2.9 Perintäkulujen suora ulosottokelpoisuus

Perintäkulujen suorasta ulosottokelpoisuudesta on säädetty perintälaissa jo sen säätämisestä lähtien. Perintäkulujen suorasta ulosottokelpoisuudesta säädettiin perintäkuluista kertovan pykälän yhteydessä. Vuonna 2005 lakiin lisättiin kohta, jonka mukaan suoraan ulosottokelpoista saatavaa perittäessä myös velkojan omat perintäkulut ovat suoraan ulosottokelpoisia, kun aiemmin säädettiin vain toimeksisaajan perintäkulujen suorasta ulosottokelpoisuudesta. (HE 199/1996 vp; HE 21/2004 vp 8; Perintälaki 22.4.1999/513.)

Vuonna 2013 perintäkulujen suoralle ulosottokelpoisuudelle säädettiin oma pykälä (10 f §). Pykälän sisältöä on muutettu siten, että enää ainoastaan velkojan perintäkulut ovat suoraan ulosottokelpoisia eli toimeksisaaja ei voi enää hakea perintäkulujen ulosottoa omissa nimissään. Muutos tehtiin, koska laissa aiemmin ollut ilmaisu, että säännös ”koskee kuluja siitä riippumatta

johtuvatko ne velkojan vai perintätoimeksiannon hoitamisesta” oli usein ymmärretty väärin. Säännöstä oli käytännössä tulkittu niin, että suoraan ulosottokelpoista saatavaa periessään toimeksisaajalle syntyy oikeus vaatia velalliselta perintäkuluja omissa nimissään ja että näin olleen toimeksisaaja voi hakijana vaatia niiden maksua myös ulosotossa. Tällaisella tulkinnalla toimeksisaajan ja velallisen välille oli luotu tavallaan suora velkasuhde, vaikka heidän välillään ei todellisuudessa ollut minkäänlaista sopimussuhdetta, jonka perusteella velallisella olisi maksuvelvollisuus toimeksisaajaa kohtaan. Säännöksen väärinymmärtämisen takia perintäkulut ja varsinainen saatava saattoivat olla ulosotossa eri saatavina. Tämä aiheutti velalliselle ylimääräisiä kustannuksia, koska hänen piti maksaa ulosoton taulukkomaksu niin varsinaisesta saatavasta kuin perintäkuluista. Säädöksen tarkentamisella haluttiin korostaa sitä, että velkoja on vastuussa niin suoraan ulosottokelpoisen pääsaatavan kuin siihen liittyvien perintäkulujenkin oikeellisuudesta. Muutoksella estetään pääsaatavan ja perintäkulujen erkaantuminen ulosotossa, vältetään ylimääräisten kulujen aiheuttaminen velalliselle ja turvataan ulosottokaaren mukaisen ulosoton kohdentamissäännön noudattaminen. (HE 57/2012 vp, 20-21 ja 40, Perintälaki 22.4.1999/513.)

Vuoden 2013 uudistuksessa pykälään lisättiin momentti, joka koskee suoraan ulosottokelpoisia saatavia, jotka eivät ole kuluttajasaatavia. Aiemmin perintäkulujen suora ulosottokelpoisuus koski vain suoraan ulosottokelpoisia kuluttajasaatavia. Uuden momentin ensimmäisen kohdan mukaan tällaisten suoraan ulosottokelpoisten ei-kuluttajasaatavien perintäkulut olisivat myös suoraan ulosottokelpoisia siltä osin kuin niiden määrä ei ylitä 40 euroa jokaista viivästynyttä maksuerää kohti, mikäli saatava koostuu 10 e §:ssä tarkoitetuista maksuista. Uuden momentin toisen kohdan mukaan muun suoraan ulosottokelpoisen saatavan, kuin momentin ensimmäisessä kohdassa tarkoitetun saatavan perinnästä, aiheutuneet kulut ovat suoraan ulosottokelpoisia siltä osin kun niiden määrä ei ylitä 10a ja 10 d pykälissä määrättyä suoraan ulosottokelpoisten saatavien perintäkulujen enimmäismäärää. Mikäli perintäkulut ylittävät uudessa momentissa määrättyt enimmäismäärät, täytyy tuolle ylittävälle määrälle hankkia ulosottoeruste, jotta ylittävä määräkin olisi ulosottokelpoinen. (HE 57/2012 vp, 20-21 ja 40; Perintälaki 22.4.1999/513.)

4.2.10 Varojen kohdentaminen saatavan osille

Ennen vuotta 2013 perintälaissa ei säädetty siitä missä järjestyksessä velallisen maksama suoritus tulee kohdistaa varsinaiselle saatavalle ja toisaalta perintäkuluille. Käytännössä suoritukset kohdennettiin ensin kuluille ja vasta sen jälkeen saatavalle. Ulosottokaaren mukaan ulosotossa

kertyneet varat tulee kohdistaa ensin saatavan korolle, sen jälkeen pääomalle ja vasta sitten kuluille. (HE 57/2012 vp, 20.)

Uudistuksella haluttiin yhdenmukaistaa kohdentamisjärjestys vapaaehtoisen ja ulosottoperinnän suhteen. Tämä helpottaisi erityisesti sellaisten saatavien käsittelyä, jotka ovat siirtyneet useamman kerran vapaaehtoisen perinnän ja ulosoton välillä. Toisaalta uudistuksella haluttiin lisätä perintäkulujen läpinäkyvyyttä ja näin edesauttaa kohtuuttomien perintäkulujen estämistä. Kaiken kaikkiaan uudella pykälällä haluttiin yhtenäistää kohdentamiskäytäntöä, mikä taas helpottaisi velkomusasian käsittelyä tuomioistuimessa, kun tuomioistuimen olisi helpompi saada kokonaiskuva siitä minkä verran perintäkuluja velalliselta on aiemmin veloitettu kanteessa vaadittujen kulujen lisäksi. Uuden perintälakiin lisätyn pykälän (11 a §) mukaan kaikkien saatavien perinnässä kertyneet varat pitää kohdistaa ensin korolle ja vasta sitten pääomalle. Kuluttajasaatavan perinnässä varat voi kohdentaa perintäkuluille ja niiden koroille vasta kun varsinainen saatava korkoineen on tullut maksetuksi. (HE 57/2012 vp, 20 ja 40-41; Perintälaki 22.4.1999/513.)

4.2.11 Muut muutokset

Kuluttajasaatavasta säädetään perintälain 3 pykälässä. Perintälakiin lisättiin vuoden 2013 uudistuksessa uusia kuluttajasaatavan perintää koskevia säännöksiä. Koska on tarkoituksena, että kaikkia perintälain kuluttajasaatavan perintää koskevia säännöksiä noudatetaan soveltuvin osin myös perittäessä julkisoikeudellisen oikeushenkilön saatavaa tai julkisen tehtävän hoitamiseen liittyvää saatavaa yksityishenkilöltä, poistettiin yksityiskohtainen pykäläluettelo näistä säännöksistä. (HE 57/2012 vp, 28; LaVM 14/2012 vp; Perintälaki 22.4.1999/513.)

Vuoden 2013 uudistuksessa perintälakiin lisättiin pykälä (3 a §) jossa määritellään mitä perintälaissa tarkoitetaan suoraan ulosottokelpoisella saatavalla sekä pysyvällä tavalla. Suoraan ulosottokelpoista saatavaa ei aiemmin määritelty terminä perintälaissa, joten lakiin kirjattiin verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetun lain säädöksiä vastaava määritelmä. Suoraan ulosottokelpoinen saatava on saatava, joka saadaan periä ulosotossa ilman ulosottokaassa (705/2007) tarkoitettua ulosottoperustetta siten kuin verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa säädetään. Pysyvän tavan määritelmä lisättiin, koska perintälain uudistuksen myötä maksuvaatimukset ja maksusuunnitelmat voidaan tietyissä tilanteissa tehdä myös pysyvää tapaa käyttämällä ja tämä edistää sähköistä kommunikaatiota. Pysyvällä tavalla tarkoitetaan perintälain mukaan tiedonannon toimittamista vastaanottajalle henkilökohtaisesti kirjallisesti tai

sähköisesti siten, että vastaanottaja voi tallentaa ja toisintaa sen muuttumattomana. Pysyvän tavan käyttämisen tarkoituksena on turvata se, että vastaanottaja saa hänelle toimitettavan tiedonannon sellaisessa muodossa, jonka hän voi säilyttää sen ja tarvittaessa vedota siihen. (HE 57/2012 vp, 28; Perintälaki 22.4.1999/513.)

Tratasta säädetään perintälain 7 pykälässä. Tratta on julkisuusuhkaiseksi maksukehotukseksi ja sitä käytetään yrityssaatavien perinnässä. Tratan tehokkuus perustuu julkisuusuhkaan, sillä jos maksua ei tratasta huolimatta suoriteta, se voi johtaa maksun laiminlyönnin toteamiseen ja tiedon julkaisemiseen. Velallisyrittäjä haluaa mahdollisuuksiensa mukaan välttää maksamattomuudesta johtuvan kielteinen julkisuuden, joten tratat pyritään maksamaan ennen tratan maksuajan umpeutumista. (Pönkä & Willman 2005, 99.)

Ennen perintälain säätämistä oli vuonna 1995 otettu käyttöön yksityinen trattaprotestointi, joka korvasi yleisyydellään aikaisemmin käytetyn tratan viranomaisprotestin, jossa trattaprotestoinnin toteutti julkinen notaari. Tästä syystä alkuperäiseen perintälakiin säädettiin pykälä, jonka mukaan tratan maksamisesta kieltäytymistä ei enää saisi selvittää julkisella viranomaistoimituksella. Tämä säännös ei kuitenkaan estä yksityistä trattaprotestointia. Koska tratta koskee ainoastaan yrityssaatavia, säädettiin myös, että kuluttajasaatavan perimiseksi ei saa käyttää trattaa. (HE 199/1996 vp; Perintälaki 22.4.1999/513.)

Vuoden 2013 uudistuksessa näitä tratan käyttöä koskevia säännöksiä täsmennettiin. Nähtiin tarpeelliseksi, että luottotietolaissa kerrotut edellytykset tratan käytölle kirjataan myös perintälakiin, sillä luottotietolakia sovelletaan ainoastaan luottotietojen käsittelyyn. Uudella lisäyksellä selvennettäisiin, että laissa säädetyt tratan käyttöedellytykset koskisivat niin velkoja kuin toimeksisaajaa. Näin olleen myös vahinko, joka tratan lainvastaisesta käytöstä aiheutuu, olisi korvattava perintälain korvausvastuuta käsittelevän 15 §:n nojalla. (HE 57/2012 vp, 28 ja 35-36; LaVM14/2012 vp.)

Uudistuksessa perintälakiin kirjattiin tratan määritelmäksi, että se on maksukehotus, jossa vaaditaan maksua määräajassa uhalla että kehotuksen noudattamatta jättäminen julkaistaan tai merkitään luottotietorekisteriin. Samalla säädettiin, että trattaa saa käyttää vain erääntyneen, selvän ja riidattoman saatavan perimiseksi. Jos saatava on suoraan ulosottokelpoinen, pidetään saatavaa riidattomana, jos velallinen ei ole tehnyt perustevalitusta tai käyttänyt muuta siihen rinnastettavaa oikeussuojakeinoja. Uudistuksessa tratan käytön edellytykseksi säädettiin myös se, että velalliselle on lähetetty ainakin yksi maksumuistutus, jossa on vähintään 7 päivän maksu- ja huomautusaika. Tratan saa lähettää vasta, kun nämä määräajat ovat päättyneet. Myös tratan määrämuotoa täsmennettiin uudistuksen yhteydessä. Uudessa momentissa säädetään, että tratan

ja sitä edeltävän maksumuistutuksen tulee olla kirjallinen tai se tulee lähettää velalliselle muulla pysyvällä tavalla, jos velallinen on saatavan erääntymisen jälkeen tähän nimenomaisesti suostunut. Maksumuistutuksen saa toimittaa velalliselle myös muulla pysyvällä tavalla, jos tällaista tapaa on velkasuhteen aikana vakiintuneesti käytetty tiedonantoihin velkojan ja velallisen välillä. Pykälään lisättiin myös luottotietolakia vastaava määräaika tratan julkistamiselle, jonka mukaan trattaa ei saa julkaista tai ilmoittaa julkaistavaksi ennen kuin 10 päivää on kulunut sen lähettämisestä. Lopuksi täsmennettiin kieltoa tratan maksamisen kieltäytymisestä julkisella toimituksella, lisäämällä termi ”viranomaistoimituksella”. Tällä haluttiin selvittää, että säännöksellä halutaan estää vain ennen perintälain säätämistä käytössä ollut julkisen notaarin toimittama protesti. (HE 57/2012 vp, 28 ja 35-36; LaVM14/2012 vp; Perintälaki 22.4.1999/513.)

Perintälaihin kirjattiin sitä säädettäessä pykälä koskien pakkokeinoja (13 §). Tällä haluttiin parantaa kuluttajasuojaviranomaisten mahdollisuutta puuttua perinnässä tapahtuviin väärinkäytöksiin. Nämä säännökset olivat asiasisällöltään samanlaisia kuin silloisissa kuluttajansuojalaissa ja laissa sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa. Pykälän ensimmäisen momentin mukaan elinkeinonharjoittaja, joka kuluttajasaatavaa periessään rikkoo perintälain hyvää perintätapaa tai maksuvaatimuksen sisällöstä ja sen lähettämisestä annettuja säännöksiä, voidaan uhkasakon uhalla kieltää jatkamasta tai uudistamasta tällaista lain vastaista toimintaa. Pykälän toisessa momentissa säädetään, että myös elinkeinonharjoittajaa, joka elinkeinotoiminnassa syntynyttä saatavaa periessä toiselta elinkeinonharjoittajalta rikkoo perintälain säännöksiä hyvästä perintätavasta, voidaan uhkasakon uhalla kieltää jatkamasta tai uudistamasta tällaista menettelyä. Tämä kiello voidaan myös erityisestä syystä kohdistaa elinkeinonharjoittajan palveluksessa toimivaan henkilöön tai muuhun joka toimii hänen lukuunsa. Pykälässä tarkoitettua uhkasakkoa ei saa asettaa, mikäli se on tarpeetonta. Näin voi olla, jos elinkeinonharjoittaja on jo lopettanut kielletyn toiminnan. Jos pykälän nojalla asetettua kieltoa ei noudateta, voidaan elinkeinonharjoittajalle tuomita suoritettavaksi entistä isompi uhkasakko. (HE 199/1996 vp; Perintälaki 22.4.1999/513.)

Vuoden 2013 perintälain uudistuksessa pykälää uudistettiin vain joidenkin muista muutoksista johtuvien pykäläviittausten osalta. Uudistuksen jälkeen elinkeinonharjoittaja, joka kuluttajasaatavaa periessään rikkoo perintälain hyvää perintätapaa, velallisen tiedoksisaantioikeudesta, maksuvelvollisuuden kiistämisestä ja velallisen perinnän keskeyttämispyyntöoikeudesta tai maksuvaatimuksen sisällöstä ja sen lähettämisestä, kuluttajasaatavan velkomisesta tuomioistuimessa taikka varojen kohdentamisjärjestyksestä annettuja säännöksiä, voidaan uhkasakon uhalla kieltää jatkamasta tai uudistamasta tällaista lain

vastaista toimintaa. Elinkeinonharjoittajaa, joka elinkeinotoiminnassa syntynyttä saatavaa periessä toiselta elinkeinonharjoittajalta rikkoo perintälain säännöksiä hyvästä perintätavasta, velallisen tiedoksisaantioikeudesta, velallisen maksuvelvollisuuden kiistämisoikeudesta tai tratan käytöstä voidaan uhkasakon uhalla kieltää jatkamasta tai uudistamasta tällaista toimintaa. (HE 57/2012 vp, 41; Perintälaki 22.4.1999/513.)

Perintälakia säädettäessä siihen otettiin myös pykälä siitä, kuka voi määrätä edellä mainitun kiellon (14 §). Koska kieltoa käsittelevät säännökset perustuivat kuluttajansuojalakiin ja lakiin sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa, oli siten perusteltua, että kiellon antajaksi säädettiin silloinen markkinatuomioistuinen, nykyinen markkinaoikeus ja eräissä tapauksissa kuluttaja-asiamies. (HE 199/1996 vp; Perintälaki 22.4.1999/513.)

Alkuperäisen pykälän mukaan siis markkinaoikeus määrää kiellon ja se voi myös antaa sen väliaikaisena, jolloin kielto on voimassa, kunnes asia on lopullisesti ratkaistu. Säännös väliaikaisesta kiellosta otettiin lakiin, koska asioiden käsittely markkinaoikeudessa voi kestää pitkäänkin. Menettelystä markkinaoikeudesta säädetään erikseen. Kuluttajasaatavan perinnän ollessa kyseessä, voi kiellon määrätä alkuperäisen pykälän mukaan myös kuluttaja-asiamies, joka voi myös antaa kiellon väliaikaisena. Alkuperäisen säädöksen mukaan kuluttaja-asiamiehen kiellon määräämiseen sovelletaan Kuluttajavirastosta annetun lain, nykyisen Kilpailu- ja kuluttajavirastosta annetun lain säädöksiä koskien kuluttaja-asiamiehen antamaa kieltoa. Viitatus lain, eli Kilpailu- ja kuluttajavirastosta annetun lain, mukaan kuluttaja-asiamies voi määrätä kiellon asiassa, joka ei ole lain soveltamisen kannalta tai muutoin merkitykseltään huomattava. Jos kiellon kohde, eli se jota kielto koskee, ilmoittaa määrääjässä kuluttaja-asiamiehen toimistossa kirjallisesti tai suullisesti vastustavansa kiellon määräämistä, kielto raukeaa. Kuluttaja-asiamies voi antaa kiellon väliaikaisena, jos käsillä on tilanne, jossa on tarpeen estää lainvastainen menettely kiireellisesti asian laajuuden tai markkinointitoimen nopean vaikutuksen johdosta taikka muusta erityisestä syystä. Väliaikainen kielto voi raueta, jos Kuluttaja-asiamies ei saata määräaikaista kieltoa koskevaa määräystä markkinaoikeuden käsiteltäväksi kolmen päivän kuluessa. (HE 199/1996 vp; HE 108/2012 vp, 19; Laki kilpailu- ja kuluttajavirastosta 30.11.2012/661; Perintälaki 22.4.1999/513.)

Vuoden 2013 lakiuudistuksella pyrittiin parantamaan Kuluttaja-asiamiehen mahdollisuuksia puuttua menettelytapoihin, jotka ovat hyvän perintätavan vastaisia. Uudistuksen mukaan Kuluttaja-asiamies voi nyt myös kieltoa ja väliaikaista kieltoa annettaessa määrätä lisäksi myös uhkasakon. Tämän uhkasakon tuomitsee markkinaoikeus. Edelleen asia, jota kielto koskee, ei saa olla lain

soveltamisen kannalta tai merkitykseltään muuten huomattava. Jos asia on merkitykseltään huomattava, tulee kuluttaja-asiamiehen hakea kyseistä kieltoa markkinaoikeudelta. Kuluttaja-asiamiehellä ei perintälain mukaan aiemmin ollut siis oikeutta asettaa uhkasakkoa, vaikka tällainen säännös löytyikin laista kuluttaja- ja kilpailuvirastosta, johon pykälässä viitataan muutenkin. Näin ollen nähtiin järkeväksi yhdenmukaistaa perintälain ja lain kuluttaja- ja kilpailuvirastosta annetun lain sisältämät Kuluttaja-asiamiehen kielto-oikeuden asialliset ulottuvuudet. Perintälain uudistuksen mukaan kuluttaja-asiamiehen määräämä kielto ei enää raukea sillä perusteella, että elinkeinonharjoittaja ilmoittaa vastustavansa kiellon määräämistä eli tekee valituksen. Nyt sen, johon kielto kohdistuu, tulee saattaa asia markkinaoikeuden käsiteltäväksi 30 päivän määräajan sisällä tai kiellon asettamispäätös jää pysyväksi. Tämä säännös siis eroaa kuluttaja- ja kilpailuvirastosta annetusta laista. (HE 57/2012 vp, 16 ja 41; LaVM 14/2012 vp; Laki kuluttaja- ja kilpailuvirastosta 30.11.2012/661, Perintälaki 22.4.1999/513.)

Ensimmäistä perintälakia säädettäessä siihen otettiin säännös perintätoimintaa ammattimaisesti harjoittavan vahingonkorvausvastuusta sitä kohtaan johon perintä kohdistuu (15 §). Perintätoiminnan katsotaan olevan ammattimaista, jos toiminta ei ole satunnaista ja sillä on tarkoitus hankkia tuloa tai muuta taloudellista hyötyä. Korvausvastuuta käsittelevän pykälän mukaan perintätoimintaa ammattimaisesti harjoittava olisi vahingonkorvausvelvollinen sellaisesta vahingosta, joka aiheutuu velalliselle perintätoiminnan harjoittajan lainvastaisesta tai virheellisestä menettelystä. Vahingonkorvauksen saaminen ei siis perintälain mukaan edellytä vahingonkorvauslain perusteiden täyttymistä. Tällaiset säädökset olivat perintälain valmistelun aikoihin lisääntyneet muualla lainsäädännössä ja siksi säädös otettiin myös perintälakiin. Perintälain valmisteluasiakirjojen mukaan pykälässä tarkoitettuun vahingonkorvaukseen oikeuttaa esimerkiksi velalliselle aiheutuneet selvityskulut, jotka johtuvat puutteellisen, epäselvän tai perusteettoman maksuvaatimuksen selvittämisestä. (HE 199/1996 vp; Perintälaki 22.4.1999/513.)

Vuoden 2013 lakiuudistuksella haluttiin tehostaa perintälain noudattamista laajentamalla vahingonkorvausvastuuta. Uudistuksen jälkeen vahingonkorvausvastuu koskisi kaikkia perintää suorittavia, niin velkojia kuin toimeksiantajiakin. Tällaisella muutoksella haluttiin estää velallisen korvaussuojan heikentäminen perinnän ulkoistamisella. Uudistuksessa säädetyn velkojan korvausvastuun mukaan velkoja on vastuussa velalliselle aiheutuneesta vahingosta riippumatta siitä johtuuko se omasta vai toimeksisaajan perintälain vastaisesta tai muuten virheellisestä menettelystä. Tästä huolimatta velallisella on myös oikeus vaatia korvausta suoraan toimeksisaajalta toimeksisaajan virheellisestä menettelystä aiheutuneesta vahingosta. Näin ollen toimeksisaajan vahingosta johtuvan korvausvaatimuksen ollessa käsillä velallinen saa valita,

kummalta hän haluaa vaatia vahingonkorvauksia, toimeksisaajalta itseltään vai alkuperäiseltä velkojalta. Tällaisessa tilanteessa velallinen voi päättää myös vaatia korvauksia yhteisvastuullisesti molemmilta. Lakiuudistuksella säädettiin velkojalle myös takautumisoikeus toimeksisaajaa kohtaan, jos velkoja on joutunut suorittamaan korvausta velalliselle toimeksisaajan virheellisestä menettelystä johtuen. Momentin mukaan velkojalla on oikeus saada velalliselle maksamansa korvaus takaisin toimeksisaajalta. Velkojan takautumisoikeutta koskeva säädös on tahdonvaltainen eli siitä voidaan poiketa toimeksisaajan ja velkojan välisellä sopimuksella. (HE 57/2012 vp, 16 ja 41-42; Perintälaki 22.4.1999/513.)

5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää vastaus tutkimuskysymykseen eli miten perintälain säätäminen ja siihen tehdyt muutokset ovat vaikuttaneet vapaaehtoiseen saatavien perintään. Työssä tarkasteltiin perintälain kehitystä sen säätämisestä viimeisimpään 16.3.2013 voimaan tulleeseen uudistukseen asti. Tehtyjä muutoksia verrattiin perintälain aiempiin versioihin ja kerrottiin miksi kulloinenkin muutos tehtiin. Opinnäytetyön tutkimusmenetelmänä käytettiin lainoppia.

Perintälain tavoitteena oli kaiken kaikkiaan parantaa velallisen asemaa perinnässä. Tästä kertoo jo se, että perintälaissa kielletään sopimukset, jotka heikentävät velallisen asemaa. Ennen perintälain säätämistä perinnässä oli esiintynyt paljon asiatonta menettelyä ja velallisten asemaa altavastaajina oli käytetty joidenkin toimijoiden taholta hyväksi. Velallisen oikeusturvaa loukattiin usein ja vaikka Perimistoimijoiden liitto oli antanut ohjeet hyvästä perintätavasta, ei velallisen aseman koettu olevan hyvä. Myöskään perintäkuluja ei säädelty mitenkään.

Perintälain säätämisessä vuonna 1999 keskeisimmät tavoitteet olivat hyvän perintätavan kirjaaminen lakiin, maksuvaatimuksen käytön sääntely ja sen muoto- ja sisältövaatimukset sekä perintäkulujen sääntely. Perintälain säätämällä velkojen ja erityisesti ammattimaisesti perintää harjoittavien tahojen toiminnalle asetettiin rajat. Kuluttajavelallisen asema parani huomattavasti, kun hyvästä perintätavasta säädettiin lailla, joka velvoitti kaikkia velkojia. Perintätoimien ja perintäkulujen sääntely paransi velallisen asemaa entiseen verrattuna. Velallisen asemaa parannettiin myös sillä, että perintälain mukaan velkojalle, joka toimii lainvastaisesti, voidaan asettaa erilaisia sanktioita. Näiden säännösten ansiosta kuluttajansuojaviranomaisten on helpompi puuttua vääränlaiseen toimintaan. Velkojalla on myös vahingonkorvausvelvollisuus velallista kohtaan, joten tälläkin tavalla perintälaki turvaa velallisen oikeudellista asemaa.

Vuoden 2005 muutoksilla parannettiin entisestään velallisen oikeuksia. Oikeus saada tietoja auttaa velallista puolustautumaan paremmin aiheutonta perintää vastaan ja samalla pysymään paremmin tietoisena omasta velkatilanteestaan. Säättämällä perintäkuluille enimmäismäärät, perintätoimille aikarajat ja velallisille kokonaiskuluvastuu varmistettiin perintätoimien ja -kulujen kohtuullisuus ja päästiin näin eroon velallisten eriarvoisesta kohtelusta, joka johtui perintätoimistojen käyttämistä erilaisista toimintatavoista.

Vuoden 2013 lakiuudistuksen keskeisimpiä asioita olivat hyvän perintätavan täsmentäminen, velallisen kiistämis- ja keskeytsoikeuden lisääminen lakiin, perintäkulujen enimmäismäärien ja

velallisen kokonaiskuluvastuun pienentäminen, maksullisten perintätoimien enimmäiskappalemäärän lisääminen lakiin ja EU:n maksuviivästysdirektiivin mukaisen vakiokorvauksen säätäminen lakiin. Hyvän perintätavan tarkentamisella parannettiin hyvän perintätavan noudattamista vapaaehtoisessa perinnässä ja perintäkuluihin liittyvillä säädöksillä estettiin kohtuuttoman suurien perintäkulujen periminen. Kiistämisoikeudella estettiin riitautetun saatavan vapaaehtoisen perinnän jatkaminen ja keskeyttämisoikeudella taas lisättiin velallisen oikeuksia ja mahdollisuuksia puuttua perintämenettelyn etenemiseen.

Vaikka perintälaille on parannettu vahvasti velallisen asemaa, on tavoitteena kuitenkin ollut turvata myös velkojen oikeudet. Perintälain säätämällä saatiin perintäalalle yhteiset pelisäännöt, joista velkojat ja koko perintäala hyötyvät. Velkojen oikeuksia on otettu perintälaisissa huomioon useissa kohdissa. Vaikka säätely on velallisen hyväksi paikoittain hyvinkin tiukkaa, on velkojille jätetty kuitenkin joustovaraa tiettyjen edellytysten täytyessä muun muassa enimmäismäärien kohdalla. Perintäkulujen kohdalla vain yleisimmistä perintätoimista on säädetty enimmäismäärät ja muista perintätoimista saa edelleen periä todellisia kuluja vastaavat kulut. Perintälain säädökset velallisen hyväksi eivät ole ehdottomia eivätkä tarkoita, että velallinenkaan saisi toimia miten haluaa. Velkojalla on perintälain myötä mahdollisuus siirtää saatava nopeammin oikeudelliseen perintään, jotta hän saisi turvattua suorituksen saatavalleen paremmin. Velkoja voi toisaalta jatkaa myös vapaaehtoista perintää, mikäli on valmis maksamaan itse perintätoimista aiheutuvat kulut. Maksuviivästysdirektiivin mukaisella vakiomääräisellä perintäkululla turvataan paremmin velkojan mahdollisuus saada korvaus maksuviivästyksestä yrityssaatavaa perittäessä.

Perintälain säätämällä on ollut erittäin positiivinen vaikutus velallisten kannalta. Velallisen oikeusturva vapaaehtoisessa perinnässä on parantunut ja ylivelkaantumista pyritään hallitsemaan paremmin, kun perintätoimia ja perintäkuluja säädellään tarkemmin. Toisaalta koska esimerkiksi maksusopimusten kappalemäärää on rajoitettu, on velallisella vähemmän mahdollisuuksia neuvotella maksuista. Maksullisten perintätoimien enimmäismäärien rajoittamisella ja keskeyttämisoikeudella suojellaan velallista turhalla ja pitkittyneeltä vapaaehtoiselta perinnältä. Nopeutunut perintä ja oikeudelliseen perintään siirtyminen voi olla useissa tapauksissa asianmukaista. Tällä rajoitetaan vapaaehtoisesta perinnästä aiheutuvia kustannuksia, mutta oikeudellisestakin perinnästä syntyy kustannuksia.

Velkojen kohdalla perintälaki ei ole ollut niin suotuisa kuin velallisen kohdalla, mutta se ei toisaalta ole ollut perintälain tarkoituskaan. Perintätoimista saatavat enimmäismäärät ovat pienentyneet ja samalla sallittujen perintätoimien lukumäärä on vähentynyt. Tämä tarkoittaa, että velkojat saavat

vähemmän korvauksia aiheutuneista perintätoimista. Toisaalta mahdollisuudella siirtyä oikeudelliseen perintään aikaisempaa nopeammin voidaan paremmin turvata saatavan maksu.

Kaiken kaikkiaan perintälaki muutoksineen on vaikuttanut saatavien vapaaehtoiseen perintään myönteisesti. Heikomman osapuolen eli velallisen oikeuksia on parannettu jokaisen muutoksen yhteydessä. Myöskään velkojaa ei ole unohdettu ja velkojalla on perintälain säädösten nojalla mahdollisuus puolustautua myös väärin toimivaa velallista kohtaan.

Henkilökohtaisesti on ollut erittäin mielenkiintoista tutkia miksi perintälaki on säädetty ja mitkä ovat johtaneet kaikkiin niihin muutoksiin, joita siihen on tehty. Työni teoriapohja on vankka ja mielestäni olen onnistunut hyvin liittämään yhteen perintälain säädöksen tekstin, valmisteluasiakirjat ja oikeustapaukset yhdeksi kokonaisuudeksi, josta selviää helposti perintälain muutoksiin liittyvät syyt ja seuraukset. Mielestäni olen pystynyt määrittämään perintälain ja sen muutoksien vaikutukset vapaaehtoiseen perintään selkeästi pykälien ja lain valmistelutöiden avulla. Vaikka olen opinnoissani tutustunut lain säätämiseen, opin silti uutta aiheeseen liittyen. Lakien säätämisen prosessi tuli hyvin tutuksi tutkiessani useita eri hallituksen esityksiä ja opin ymmärtämään lakien valmisteluasiakirjojen rakennetta ja poimimaan tärkeimmät asiat laajasta materiaalista. Omaksuini perintään liittyvän lainsäädännön syy- ja seuraussuhteet ja samalla ymmärsin miten yhteiskunnassa tapahtuva kehitys liittyy lakimuutoksiin.

Opinnäytetyöprosessini oli pitkä ja katkonainen. Lopulta tein raportin noin kuukaudessa. Tämä vaikutti siihen, että työstäni puuttuu empiirinen osuus kokonaan. Jos aikaa olisi ollut enemmän, olisin halunnut liittää työhöni esimerkiksi tutkimusosion, jossa olisi haastateltu perintäalan toimijoita. Empiirisen osan puuttuminen työssäni on selvä puute, mutta toisaalta mahdollistaa aiheen jatkotutkimisen käytännön tasolla.

Perintälakia on korjailtu sen säätämisen jälkeen useaan otteeseen ja vieläpä melko tiheästi. Tämä kertoo siitä, että lainsäädännössä on ollut aukkoja ja käytännössä on havaittu koko ajan lisää ratkaistavia ongelmia. Mielestäni tekemäni opinnäytetyö antaisikin hyvän pohjan tulevaisuudessa tehtävälle jatkotutkimukselle, jossa seurataan kuinka uusimmat perintälakiin tehdyt muutokset ovat toimineet käytännössä esimerkiksi perintätoimistoissa ja onko uusia korjausehdotuksia jo syntynyt.

6 LÄHTEET

Hallituksen esitys Eduskunnalle euron käyttöönoton edellyttämiksi muutoksiksi eräisiin oikeusministeriön hallinnonalan lakeihin. HE 103/2001. Hakupäivä 20.5.2014, [Http://www.eduskunta.fi](http://www.eduskunta.fi).

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi kaupallisten sopimusten maksuehdoista, laiksi saatavien perinnästä annetun lain muuttamisesta ja eräksi niihin liittyviksi laeiksi. HE 57/2012. Hakupäivä 20.5.2014, [Http://www.eduskunta.fi](http://www.eduskunta.fi).

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi Kilpailu- ja kuluttajavirastosta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi. HE 108/2012. Hakupäivä 20.5.2014, [Http://www.eduskunta.fi](http://www.eduskunta.fi).

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi kuluttajansuojalain 2 luvun muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. HE 32/2008. Hakupäivä 20.5.2014, [Http://www.eduskunta.fi](http://www.eduskunta.fi).

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi saatavien perinnästä annetun lain muuttamisesta. HE 21/2004. Hakupäivä 20.5.2014, [Http://www.eduskunta.fi](http://www.eduskunta.fi).

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi saatavien perinnästä ja laeiksi eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta. HE 199/1996 vp. Hakupäivä 20.5.2014, [Http://www.eduskunta.fi](http://www.eduskunta.fi).

Hallituksen esitys Eduskunnalle markkinaoikeuslaiksi ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi. HE 105/2001. Hakupäivä 20.5.2014, [Http://www.eduskunta.fi](http://www.eduskunta.fi).

Helsingin HO 27.1.2012:210, Finlex.

Helsingin HO 6.9.2012:2357, Finlex.

KKO 11.11.1987 T 3144, Finlex.

KKO 16.2.2009 T 287, Finlex.

Koulu, R. & Lindfors, H. 2013. Velkavastuun toteuttaminen luottoyhteiskunnassa. Helsinki: Unigrafia Oy.

Kuluttajansuojalaki 20.11.1978/3

Kuluttajariitalautakunta 30.11.2007 D 1486/37/07, Kuluttajariitalautakunta

Kuluttajariitalautakunta 10.12.2007 D 2401/37/07, Kuluttajariitalautakunta.

Kuluttajariitalautakunta 18.2.2008 D 3114/39/06, Kuluttajariitalautakunta.

Kurujoki, P. 2008. Velallisen asema perinnässä ja perintäkulujen merkitys velalliselle. Lappeenrannan teknillinen yliopisto. Kauppatieteiden osasto. Yritysjuridiikan pro gradu-tutkielma. Hakupäivä 20.5.2014,

<https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/38806/Microsoft%20Word%20-%20Gradu.pdf?sequence=1>.

Laki Kilpailu- ja kuluttajavirastosta 30.11.2012/661

Laki saatavien perinnästä 22.4.1999/513

Laki saatavien perinnästä annetun lain muuttamisesta 21.1.2005/28

Lakivaliokunnan mietintö 14/2004 vp. Hallituksen esitys laiksi saatavien perinnästä annetun lain muuttamisesta. LaVM 14/2004 vp – HE 21/2004 vp. Hakupäivä 20.5.2014, [Http://www.eduskunta.fi](http://www.eduskunta.fi).

Lakivaliokunnan mietintö 14/2012 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kaupallisten sopimusten maksuehdoista, laiksi saatavien perinnästä annetun lain muuttamisesta ja eräiksi niihin liittyviksi laeiksi. LaVM 14/2012 vp- HE 57/2012 vp. Hakupäivä 20.5.2014, [Http://www.eduskunta.fi](http://www.eduskunta.fi).

Laki verojen ja maksujen täytäntöönpanosta 15.6.2007/706

Lindström, J. 2011. Luotonvalvonta ja saatavien perintä. Helsinki: Talentum.

MAO 25.1.2013 23/13, Finlex.

Pönkä, P. & Willman, P. 2005. Käytännön perintäopas. Helsinki: Edita.

Talousvaliokunnan lausunto 32/2012 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kaupallisten sopimusten maksuehdoista, laiksi saatavien perinnästä annetun lain muuttamisesta ja eräiksi niihin liittyviksi laeiksi. TaVL 32/2012 vp- HE 57/2012 vp. Hakupäivä 20.5.2014, <http://www.eduskunta.fi>.